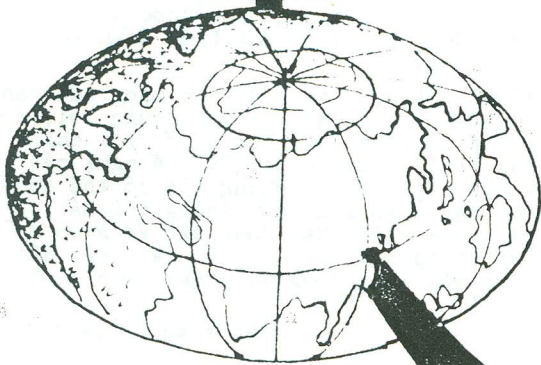

DIEN MEDIAN

SỐ 8 2.10

90

NỘI DUNG

TIN TỨC trang 03

KINH TẾ - CHÍNH TRỊ - XÃ HỘI

- Cuộc đàm phán bí mật 05
- Thế đứng 05
- Đội nào thắng ? 06
- Ông Mác lùn cho những người CS Nhật 08
- Nước Tiệp khác của ông Havel . . . 08
- Cu ba tự hành hạ mình 09

VẤN ĐỀ PARTIZÁNSKE

- Sự thật cho Partizánske 11
- Bản tường trình 12
- Thỉnh nguyện thư 14
- Thư gửi các bạn VN tại TK 15
- Báo chí TK về cuộc biểu tình 26/9 . 16
- Ông Đoàn Đức và Partizánske 17

DIỄN ĐÀN BẠN ĐỌC

- Dân tộc và thời đại 18
- Nét mới trong sinh hoạt cộng đồng . 19
- Về vấn đề QD VN ở Campuchia 20
- Bóng ma quy tội tập thể 22
- Ngày về 23

Thư tử, bài vở, tiên ủng hộ xin các bạn gửi về địa chỉ sau:

Lê Thanh Nhân
Kolej Jednota čp. 111
Opletalova 28
110 00 PRAHA 1
telefon 222 651 linka 04

Các bạn thân mến,

Sở 8 Diễn Đàn được thực hiện trong một bối cảnh đặc biệt: sau cuộc biểu tình đầu tiên của người Việt nam trong cuộc đấu tranh chống bạo lực và sự vô trách nhiệm đối với số phận của chúng ta. Mọi hình thức dùng bạo lực để giải quyết các cuộc xung đột cần phải được chấm dứt, mọi cuộc xung đột cần phải được giải quyết trên nguyên tắc bình đẳng vì lợi ích của hai phía và tất cả những thái độ vô trách nhiệm cần phải được phê phán gay gắt và không được phép tiếp tục tồn tại. Đó là nội dung mà cuộc biểu tình do ĐĐ phối hợp với ĐTBC và Thời Mới hướng tới. Chúng tôi đã làm gì, đạt được gì? Xin mời các bạn đọc trong những trang đặc biệt của số này.

Các bạn thân mến,

Đang tiếc là, dù ngay sau khi cuộc xung đột ở Partizánské xảy ra chúng tôi đã gửi thư đến các bạn đọc ở đó cũng như ở một số vùng kế cận yêu cầu cho chúng tôi biết cụ thể sự việc những mãi đến ngày 19.9 thư của tập thể anh em ở đó mới đến tay ĐĐ. Sau khi hai bạn trong BBT trở về sau chuyến đi tìm hiểu sự việc ở Partizánské (22.9), chúng tôi chỉ còn 4 ngày để làm tất cả mọi việc. Bốn ngày là một thời gian quá ngắn ngủi cho một cuộc đấu tranh, để chuẩn bị cho 1 cuộc biểu tình mà chưa ai có đủ kinh nghiệm tổ chức... Thời gian ngắn ngủi đó không đủ để hoàn lại chuyến bay để anh em chuẩn bị về nước kỹ lưỡng hơn, để nhận được tiền bồi thường trước khi về nước và để làm sáng tỏ nguyên nhân họ bị đưa về... Tuy nhiên buổi biểu tình đã chứng minh được sức mạnh của cộng đồng chúng ta khi biết đoàn kết và tin vào nhau.

Trong thời gian tới, BBT ĐĐ mong các bạn tiếp tục liên lạc đều đặn với chúng tôi, trong những vấn đề liên quan đến quyền lợi chính đáng của người Việt nam tại TK, để nghị các bạn thông báo kịp thời để chúng tôi có thể chuẩn bị và tìm biện pháp giúp đỡ. Chúng tôi sẽ làm hết khả năng của mình. Hãy đoàn kết và giúp đỡ lẫn nhau vì những ngày yên ổn còn lại trên đất Tiệp, vì một cộng đồng Việt nam lãnh mạnh.

Chào thân ái và đoàn kết
BBT

Thời gian qua, tính từ 7.9 đến 28.9.90, chúng tôi đã nhận được:

- Bài của các bạn sau đây: 1 bạn đọc Zlín, Brno, Praha, Xuân Hồng, Sơn Châu, ĐHYến (Bělá pod B.), NQ Tính (Praha), NHH, Hoài Xuân, Trúc Ngồn, Cu-Li, DVT, Lê Dung, NH Hoa, TH Tuấn, Lê Đại Giang, Lê Thủy.

- Tiên ủng hộ của các bạn: Phạm Vĩnh Biên (Planá, 200K); Trương Quyết Chiến, 100K, Nguyễn Chí Kiên-50K (Vsetín); Văn Hải Bình-50K (Plzeň); Lê Hải-50K (Mikulášovice), Phạm Quang Thắng-50K; Đơn vị g6-100K (Bělá pod B.); Huỳnh Hà-50K, Ngô Anh Quang-50K (Jablonec nN); Nguyễn Đức Viên-50K (J. Hradec), Hoàng Định-80K (Jicín); Tạ Minh Phúc-100K (Otrokovice); Trần Hướng-50K, NH Luyện-20K (M. Boleslav); Nguyễn Thân-50K (Březno); Lưu Hồng Nam-50K, (Praha 5); J. Novotný-50K, NT Long-50K (Klásterec n.O.); Lê Quốc Vinh-100K (Tábor); T. Hồng (C. Třebová, 20K); Phan Ngọc-50 (Klatovy); NV Xuân-50K (Komárno); Lê Bình Minh-100K (Komárov), 1 bạn đọc-50K, tập thể piano-300K (H. Králové) Tập thể bạn đọc-170K (Benešov u P.); NT Thắng-50K (Trutnov); LDV-50K (M.Boleslav); Ngô M Danh-50K (Hr. Kralove); Hà Cường-50K (Vojkovice); Quang Trung-30K (Frydlant); Trần Quốc Thục-20K (Příbram) NN Hoa (K.Vary, 50K); 2 bạn đọc-20DM+10DM (Dresden); Phạm Hùng-50K (Bohumín); Thu Lý-20K (Náchod) TT KP Slatina-100K (Brno II); 1 bạn 822-50K; HTK Anh-50K (Blava), Minh Châu-70K, Thanh Huy-20K, LM Trang-20K (Blava); Vũ T Liêm-150K (Komárno); ĐTT Hồng-50K (Bavorov); LT Hà-100K (K.Hora), Tấn Dũng-250K (Ústí nL); Lê Sĩ Mon-50K (Mělník); NH Hoa-40K; LB Tấn (Tisnov, 50K); Mùa Sơn Ngán-50K (Strakonice); B.D. Thông-100K (DDR); Trần Văn Long-20K (Blava); Tập thể Praga, 355K (Praha).

- Thư của các bạn: Vũ N. Tiến (M. Beroun); Kim Phụng, Thu Lý (Náchod); Thu Hà (Vojkovice); Cao Radmila (Košice); Gabriel David, ZVL (Klásterec nO); NH Hoàng, Nguyễn toàn Thắng (Trutnov); Đỗ V. Đức, Tạ Minh Phúc, LX Thành (Otrokovice), DVT (Lovesice), NH Phong, Trần M Sơn (Kladno), ĐVNũ (Litvinov), ĐT Phúc, LV Hùng (Plzeň), Trương Q. Chiến (Vsetín), Lofaj Milan, Đỗ B. Hùng, LDV, NHL (M. Boleslav), Sĩ Phi (Most), ĐH Yên (Bělá p.B.), Ida Preferová (Hodonín), Lê Hải (Mikulášovice) Huỳnh Hồ, NA Ngọt (J.nN), Quang Anh (Chotěbor), Cường TT (Čáslav), VV Vinh (Dumjská S.), BV Cường TV Long, Lê M Trang (Blava), 1 bạn đọc Dresden, BD Thông (DDR), Ng Long (Brno), NS Hùng (Semily), NQ Tính, LH Nam, VX Quế, Lê Dũng (Praha), LB Tấn, Bình, (Tisnov), DD Thành (Blava), 1 bạn đọc (Martin), ND Kỳ (Strakonice), TV Anh (Přerov), T. thể Horky (Brodce), VT Liêm, NV Xuân (Komárno), Tuyết Hồng (C. Třebová), Lê B. Minh (Komárov), Trần Q Anh (M. Boleslav), Mai T Đại (Nová Paka), ND Long (C. Lípa), TQ Thục (Příbram), Lê Quốc Vinh (Tábor), Trần Q Vũ (Sázava), Ph. T. Thu (N. Paka), NDV (tre lá), NC An (Prakovce), NH Hanh (Mládkovice), N.X Du (Rychlov), Sinh Thành (Hulín), Nghiêm Hải, Lê Sĩ Mon (Mělník), tt Prefa Chéb, TN Sơn (lysa nL), Quang Trung (Frydlant), Phạm Hùng (Bohumín), LP Hằng (Vrchlabí), Karel Vík (Třešť), Ngọc Tuyết + tt o C. Třebová, Tấn Dũng (Ústí nL), NV Mạnh (H. Králové), TH Tuấn (Brandýs nL), TT Dũng (Zruč nS), Lê Thủy (Horní Bříza), Lê D. Giang (Teplice), Nguyễn Thân (Březno), Ing Đức (Blava), Trần Hướng, Nguyễn M. Cường,, Phan Ngọc, NT Hải, NH Hoàng, TH, NH Hoa, Tập thể Partizánske.

HỘI NGHỊ JAKARTA THÀNH CÔNG

Ngày 9.9 chính phủ CPC và 3 phe đối lập tại hội nghị Jakarta đã thực tế chấp nhận kế hoạch chấm dứt xung đột ở CPC do 5 nước thành viên thường trực Hội đồng bảo an LHQ soạn thảo. Kế hoạch này bao gồm việc ngừng bắn và tổ chức tổng tuyển cử tự do ở CPC dưới sự giám sát của LHQ.

(RP 10.9)

NGƯỜI VIỆT NAM Ở LIÊN XÔ

Theo TTXVN, LX và VN vừa ký kết hiệp định mới về việc đưa thêm người VN đi lao động ở LX. Hai bên cũng ký kết biên bản, theo đó điều kiện sống của người lao động VN ở LX sẽ được cải thiện. Khai niệm giúp đỡ kinh tế cũng được định nghĩa lại: từ nay trở về sau việc giúp đỡ kinh tế sẽ được thực hiện chỉ trên cơ sở thường mại. Hiện nay ở LX có khoảng 80.000 người VN.

(RP 10.9)

HỘI ĐỒNG NHÂN DÂN TỐI CAO CPC

Những người đại diện của chính phủ Phnompênh và 3 phe đối lập CPC đã thỏa thuận với nhau về việc thành lập Hội đồng nhân dân tối cao (SNC). Đứng đầu Hội đồng là ông Noromdom Sihanuk. Hội đồng này có nhiệm vụ cai quản CPC và tổ chức tổng tuyển cử tự do dưới sự giám sát của LHQ.

(RP, CTK 11.9)

SALVADOR ALLENDE CHẾT NHƯ THẾ NÀO ?

Tổng thống Chile Salvador Allende, kể từ cái chết của ông trong cuộc đảo chính quân sự đêm ngày 11.9 vừa tròn 17 năm, không bị giết chết trong khi đánh nhau mà tự sát. Điều này được viên bác sĩ khám nghiệm tử thi tổng thống khi đó tuyên bố trong buổi nói chuyện với tạp chí Analisis. Theo ông bác sĩ này vết thương khám nghiệm được chỉ có thể do kẻ tử sát gây ra. S. Allende chết do 2 viên đạn bắn ra từ khẩu tiêu liên được dựa chông vào cằm.

(SS 12.9)

BONN - MÁTXCỐVA

Ngày 10.9 Bonn và Matxcova đã đi đến thỏa thuận về khoản tiền Tây Đức trả cho phía LX trong việc LX rút quân đội của mình khỏi lãnh thổ Đông Đức. Khoản tiền này sẽ là 12 tỷ DM.

(SS 12.9)

ĐỀ NGHỊ THÀNH LẬP TRƯỜNG HỌC HỖN HỢP CHỦNG TỘC Ở NAM PHI

Ngày 10.9 chính phủ Nam Phi đề nghị chuyển các trường học phân chia chủng tộc thành các trường tự hỗn hợp chủng tộc nếu cha mẹ các học sinh đồng ý. Tuy nhiên bộ trưởng Bộ giáo dục Clase trong bản tuyên bố của mình không nói rõ là chính phủ sẽ gây áp lực trong vấn đề này như các phong trào chống apartheid yêu cầu.

(RP, CTK 12.9)

TRẢ LẠI GIẢI THƯỞNG LENIN

Nhà đạo diễn phim nổi tiếng người Gruzia R. Ccheidze vừa công khai trả lại giải thưởng Lenin ông nhận được cách đây 4 năm do bộ phim "Con trai của Người, Đất Nước", Ccheidze trong bức thư gửi tổng thống M. Gorbachov thông báo ông trả lại toàn bộ huy hiệu, giấy chứng nhận lập khoản tiền đi kèm giải thưởng và nói rằng bằng cách này ông phản đối thái độ của Lenin đối với quan hệ Xô-viết - Gruzia đầu những năm 20 khi "Hồng quân theo lệnh của Lenin xâm lược Gruzia".

(SS 13.9)

GẶP GỠ BÍ MẬT BẮC TRIỀU TIÊN - TRUNG QUỐC

Người đứng đầu nhà nước Bắc Triều Tiên Kim Nhật Thành vừa đi thăm bí mật TQ để bàn về "các vấn đề lợi ích của hai bên". Hãng tin Nam Triều Tiên Janhap đưa tin này dựa theo một nguồn tin đáng tin cậy. Kim Nhật Thành tới thành phố

Sen-jang, bắc TQ, ngày 11.9 và gặp gỡ ở đó với tổng bí thư TƯ ĐCS TQ Tiang Ce-min.

(MF 13.9)

JELCIN ĐÒI CHÍNH PHỦ LIÊN BANG TỰ CHỨC

"Lãnh đạo Quốc hội Nga cho rằng đã đến lúc chính phủ liên bang của N. Ryzkov phải từ chức," chủ tịch Quốc hội Nga Boris Jelcin tuyên bố trong cuộc họp Quốc hội Liên bang Nga ngày 13.9.

(MF 14.9)

GIÚP ĐỠ CÁC NƯỚC NGHÈO NHẤT THẾ GIỚI

Đêm 14.9 tại Paris Hội nghị lần thứ hai của LHQ bàn về các nước nghèo nhất thế giới đã kết thúc với thỏa hiệp về việc giúp đỡ các nước chậm phát triển. Tại hội nghị có mặt đại diện của 150 nước kể cả 41 nước lạc hậu nhất. Các quốc gia giàu có hứa sẽ giúp đỡ đưa các nước nghèo nhất ra khỏi tình trạng không lối thoát hiện nay nhưng không đồng ý với yêu cầu tăng gấp đôi viện trợ kinh tế. Ban đầu các nước nghèo nhất kêu gọi các nước phát triển dành 2,2% tổng sản phẩm xã hội hàng năm cho các khoản viện trợ.

(RP, CTK 17.9)

WINNIE MANDELA ĐỪNG TRƯỚC VÀNH MÓNG NGỰA

Theo thông báo ngày 18.9 của tổng công tố viên thành phố Johannesburg Winnie Mandela, vợ chiến sĩ đấu tranh vì quyền lợi người da đen Nam Phi Nelson Mandela, sẽ phải ra tòa vì có liên quan đến vụ bắt cóc và hành hạ 4 thanh niên da đen vào tháng 12.1988. Một trong 4 thanh niên này sau đó bị giết chết. Vụ xử theo kế hoạch bắt đầu vào tuần này (24 - 30.9). W. Mandela sẽ ra trước tòa cùng với 7 người nữa. Đó là những người trong đội bảo vệ của bà vào tháng 12 năm 1988 đã bắt cóc ở Sowet 4 thanh niên da đen và không rõ vì lý do gì đã giết họ làm con tin ngay trong nhà W. Mandela. Những thanh niên bị bắt cóc này bị đánh đập, một người trong đó khi được tìm thấy đã chết. Vào tháng 8 năm nay một người trong đội bảo vệ của W. Mandela đã bị xử tử hình vì tội giết người.

(MF 19.9)

RÚT QUÂN KHỎI CHLE ĐỨC

Số lượng lính Pháp đóng trên lãnh thổ Tây Đức sẽ được giảm từ 51.000 xuống 15.000 - 20.000. Thủ tướng Tây Đức Helmut Kohl và tổng thống Pháp Francois Mitterrand thông nhất như vậy tại München ngày 18.9. Số lính Pháp còn lại sẽ được rút nốt trong vòng hai năm tới. Theo quan điểm của Bộ quốc phòng Hoa Kỳ trong vài năm tới khoảng 60.000 lính Mỹ sẽ rút khỏi Tây Đức.

(RP 19.9)

GIÓ TẬN SỞ CỦA CASTRO ĐÃ ĐIỂM ?

Theo báo Mỹ El Nuevo Herald, tờ báo chuyên viết về Cuba, Hoa Kỳ và Liên xô đã "rất gần thỏa thuận về việc giải quyết tình hình ở Cuba". Liên xô tuy vậy hình như lo sợ rằng giảm viện trợ cho Cuba sẽ dẫn đến sự hỗn loạn bí thảm ở nước này. Bởi vậy một trong những giải pháp có thể là Matxcova ngừng viện trợ cho Cuba và Washington sẽ bãi bỏ lệnh cấm buôn bán với nước này.

(SS 20.9)

BẮC TRIỀU TIÊN PHÊ PHÁN DỰ ĐỘI MÁTXCỐVA

CHDCND Triều Tiên công khai phê phán dự định lập quan hệ ngoại giao với Nam Triều Tiên của Liên xô và cảnh cáo rằng trong trường hợp do hiệp ước đồng minh giữa Matxcova và Bình壤 sẽ chỉ còn tồn tại về hình thức. Nhật báo Bắc Triều Tiên Mindzu Coson viết rằng việc Liên xô lập quan hệ ngoại giao với Nam Triều Tiên đồng nghĩa với việc liên minh cũng Mỹ và Nam Triều Tiên trong âm mưu xóa bỏ CNXH ở Bắc Triều Tiên của các nước này.

(RP 20.9)

BÌNH THƯỜNG HOA QUAN HỆ TRUNG QUỐC - VIỆT NAM

Sau 11 năm lã kẻ thù của nhau giờ đã đến lúc để bình thường hóa quan hệ giữa VN và TQ. Phó thủ tướng VN, tướng Võ Nguyên Giáp nói vậy với các nhà báo ngày 11.9 sau khi ông dẫn đầu đoàn VN tới Bắc kinh tham dự Thế vận hội châu Á. Tướng Giáp là người VN có chức vụ cao nhất tới thăm TQ kể từ cuộc chiến tranh biên giới giữa hai nước năm 1979. Hy vọng bình thường hóa quan hệ càng có vẻ khả quan sau khi cuộc thường thuyết giữa các phe đối lập CPC do Bắc kinh và Hà nội dùng sau trong tháng này đã đi đến bước ngoặt quyết định, thành lập Hội đồng nhân dân tối cao (SNC). Theo các nhà ngoại giao phương Tây, TQ cũng có mong muốn cải thiện quan hệ với nước láng giềng phía nam của mình bởi vì hai nước này nằm trong số vài ba nước ít ỏi còn lưu luyến với chế độ cộng sản hà khắc.

Tướng Giáp từ chối phát biểu về các tin tức cho rằng đầu tháng 9 tổng bí thư ĐCS VN Nguyễn Văn Linh, thủ tướng Đỗ Mười và cố vấn TƯ ĐCS VN, cựu thủ tướng Phạm Văn Đồng bí mật tới thăm Bắc kinh. Ông chỉ biểu lộ sự tin tưởng rằng "quan hệ hữu nghị giữa VN và TQ sẽ được tăng cường".

(RP, CTK 20.9)

MICHAEL JACKSON CÓ BAO NHIÊU TIỀN ?

Diễn viên Mỹ Bill Cosby dẫn đầu danh sách 40 ngôi sao có thu nhập khá nhất trong ngành công nghiệp giải trí. Theo tạp chí Mỹ FORBES người đóng vai chính trong bộ phim T.V. nhiều tập "Gia đình Bill Cosby" kiếm được trong hai năm qua 115 tr. đôla. Đứng thứ hai là Michael Jackson với 100 tr. đôla. Theo sau là băng nhạc Rolling Stones (88 tr.) và đạo diễn phim Steven Spielberg (87 tr.).

(MF 19.9)

CAMPUCHIA - LẠI CÓ MẪU THUẬN

Vòng hai cuộc họp của Hội đồng nhân dân tối cao (SNC), có quan lâm thời kiểm soát CPC vừa kết thúc tại Bangkok, thủ đô Thái Lan. Chức vụ chủ tịch SNC vẫn là mẫu thuẫn chủ yếu trong các cuộc bàn luận giữa chính phủ Phnompênh theo VN, hai phe đối lập theo phương Tây và Khmer do theo TQ. Các cánh đối lập coi như đã nhất trí để Hoàng thân Norodom Sihanuk giữ ghế chủ tịch nhưng thủ tướng chính phủ Phnompênh Hun Sen phản đối để Sihanuk làm thành viên thứ 13 của hội đồng bởi vì trong trường hợp đó phe đối lập sẽ có đa số.

(MF 19.9)

OLYMPIC MÙA HÈ 1996 SẼ TỔ CHỨC TẠI ATLANTA

Theo kết quả bỏ phiếu tại Hội nghị Ủy ban Olympic quốc tế họp tại Tokyo, Thế vận hội Olympic mùa hè 1996 sẽ được tổ chức tại Atlanta, thủ đô bang Georgia nước Mỹ. Quyết định này đã bất ngờ lớn đối với nhiều người. Như ai cũng biết Olympic hiện đại đầu tiên được tổ chức tại Athens, thủ đô Hy Lạp năm 1896, đến năm 1996 vừa tròn 100 năm. Trước ngày bỏ phiếu Athens được coi là ứng cử viên có nhiều hy vọng nhất. Có tất cả sáu thành phố đăng ký tổ chức Olympic 1996: Atlanta, Athens, Bělehrad (Nam Tư), Manchester (Anh), Melbourne (Australia), và Toronto (Canada).

(MF 19.9)

HOA KỲ - VIỆT NAM

Theo quyết định ngày 18.9 lệnh cấm buôn bán với Việt Nam của Hoa Kỳ được kéo dài thêm một năm nữa.

(RP 19.9)

TOSHIBA BƯỚC VÀO THIÊN KỲ MỚI

Nhiều người cho rằng hãng Nhật bản Toshiba Corp. đã bước vào thiên kỳ mới bằng quyết định đầu tư 33 tr. đôla xây dựng mạng lưới liên lạc toàn cầu. Tại Tokyo, Los Angeles, London và Singapore các trung tâm liên lạc sẽ được xây dựng; các hệ thống dây cáp xuyên đại dương và đặt ngầm dưới đất sẽ nối liền các châu lục. Các trung tâm sẽ được trang bị các máy điện toán hiện đại nhất

của Toshiba. Theo tính toán mạng lưới liên lạc này sau khi hoàn thành sẽ làm giảm 35% chi phí thông tin hiện nay.

(RP 19.9)

TIẾP KHẮC GIA NHẬP QUỸ TIỀN TÊ QUỐC TẾ

Kể từ ngày 20.9 TK là thành viên của Quỹ tiền tệ quốc tế, Ngân hàng quốc tế cho sự phục hồi và phát triển (Ngân hàng thế giới) và 3 tổ chức phụ thuộc khác. Tại Washington bộ trưởng tài chính TK Václav Klaus vừa ký kết một loạt văn bản về việc lập lại sự có mặt của TK trong các tổ chức này.

(SS 21.9)

CON TRÁU LÃ ĐÀU CỎ NGHIỆP

Còn sót năng lượng dẫn đến việc tìm tòi các biện pháp giải quyết. Ở Cuba có lẽ thành công nhất là việc dùng trâu bò trong nông nghiệp và chuyển chỗ cửi ly ngắn. Theo báo Gramma, cơ quan tuyên truyền của ĐCS Cuba, hiện nay ở Cuba có hơn 50.000 trâu bò sản sinh làm việc. Báo chí Cuba nhận dịp này không tiếc lời khen ngợi các loài vật đó. Các nhà báo cho rằng chúng còn có nhiều đức tính khác ngoài việc không cần dùng xăng dầu. Sử dụng trâu bò làm tốt đất trồng trọt, xử lý đất nhanh chóng sau khi mưa. Đặc biệt là các súc vật này còn góp phần bón phân cho đất ngay trong khi làm việc.

(SS 21.9)

NHẬT BÁO DUY NHẤT

Kể từ ngày 1.10 ở Cuba sẽ chỉ có một nhật báo duy nhất - tờ báo của ĐCS Gramma. Tin đó được chính báo này đưa ra. Lý do là nạn thiếu giấy trầm trọng. Theo báo Gramma 2 nhà máy giấy của Cuba "bị tê liệt hoàn toàn do không có chlor và bột giấy do Liên xô cung cấp".

(MF 25.9)

GORBACHOV NHẬN ĐƯỢC QUYỀN HẠN ĐẶC BIỆT

Ngày 24.9 Xô viết tối cao Liên xô thông qua đạo luật cho phép tổng thống Gorbachov có quyền hạn đặc biệt để ổn định nền kinh tế Liên xô và đưa nó sang nền kinh tế thị trường. Theo quyết định này Gorbachov từ giờ cho đến 31.3.92 có quyền cho ra các quyết định mang tính chất chuẩn mực về các biện pháp kinh tế.

(MF 25.9)

LIÊN XÔ - CHƯƠNG TRÌNH CẢI CÁCH KINH TẾ

Ngày 24.9 Quốc hội Liên xô sau các cuộc tranh luận đù dôi và kéo dài đã cho ra quyết định hợp nhất 3 đề án kinh tế được các chuyên gia coi là không thể hợp nhất được. Hàng loạt đại biểu quốc hội phản đối, cho rằng việc chuyển nền kinh tế sang kinh tế thị trường lại bị trì hoãn và đối thông qua chương trình cải cách kinh tế của tổng thống Gorbachov 90% dựa trên đề án cấp tiên của viện sĩ Satalin.

(MF 25.9)

F. MITTERRAND VÀ M. THATCHER TỚI THĂM TIẾP KHẮC

Các ngày vừa qua TK liên tiếp đón 2 vị nguyên thủ quốc gia tới thăm. Tổng thống Pháp Francois Mitterrand tới Praha ngày 13.9, thủ tướng Anh bà Margaret Thatcher ngày 16.9. Mỗi cuộc đi thăm kéo dài 2 ngày. Dù luận TK đánh giá rất cao các cuộc đi thăm này, coi đó là những sự kiện chính trị vô cùng quan trọng và là dấu chấm kết thúc thời kỳ cách ly của TK đối với thế giới.

TÌNH HÌNH IRAK VÀ TRUNG ĐÔNG

Tình hình xung quanh Irak vẫn vô cùng căng thẳng. Mặc dù bị cả thế giới lên tiếng phản đối, tổng thống Irak Saddam Hussajn vẫn ngoan cố không chịu lùi bước. Ngoài Mỹ, Anh, Pháp hàng loạt nước đã gửi quân đội tới vùng này. TK đã quyết định sẽ gửi tới đó 300 lính đơn vị triển khai nhanh. Số người tỵ nạn chạy trốn khỏi Irak và Cô-oét đã lên tới con số nửa triệu. Các nước công nghiệp phát triển đã quyết định gửi viện trợ giúp đỡ các nước bị thiệt hại do thi hành lệnh cấm buôn bán với Irak của LHQ.

CUỘC ĐÀM PHÁN BÍ MẬT

(Dịch từ Washington Post, 19.9.90)

BẮC KINH 18 tháng 9 - Các nhà lãnh đạo VN và TQ đã gặp gỡ một cách bí mật vào đầu tháng nay để chuẩn bị cho một hiệp ước quan trọng hướng tới kết thúc chiến tranh ở CPC và đó là một bước tiến quan trọng làm giảm bớt không khí căng thẳng giữa Bắc kinh và Hà nội. Các nguồn tin ngoại giao và từ TQ lộ ra ngày hôm nay.

Quyết định của TQ tổ chức cuộc gặp gỡ là một phần trong sự cố gắng nhằm giành lại vị trí của mình trong khu vực đáp lại việc trưởng quốc tế đảng cộng đồng xung quanh đã bỏ rơi TQ trong sự cố lập về ngoại giao và là một phản ứng đối với việc Mỹ thay đổi thái độ với Đông dương mà có thể dẫn tới mối quan hệ ngày càng thân mật giữa Hà nội và Washington. Các nguồn tin khác nêu lên như vậy.

"Người TQ luôn luôn coi Đông dương là sân sau của mình". Một nhà ngoại giao châu Á tuyên bố, và họ lo ngại rằng việc nối lại quan hệ hữu nghị Mỹ - Việt sẽ gây nguy hiểm cho các quyền lợi của bán thân TQ trong khu vực. Trong khi thay đổi đường lối chính trị, Mỹ đã hủy bỏ việc công nhận về ngoại giao Liên minh kháng chiến CPC được TQ ủng hộ và mở cuộc hòa đàm trực tiếp với VN nhằm cố gắng kết thúc cuộc chiến tranh đã kéo dài 11 năm nay ở CPC.

Các nhà ngoại giao phương Tây tiết lộ rằng, cuộc đàm phán diễn ra ngày 3 và 4 tháng 9 giữa phái đoàn VN do người đứng đầu đảng CS VN là Nguyễn Văn Linh, Thủ tướng Đỗ Mười, và cựu thủ tướng Phạm Văn Đồng dẫn đầu và phái đoàn TQ với lãnh tụ đảng CS TQ Jiang Jemin và Thủ tướng Li Peng. Một vài nhà ngoại giao nói rằng cuộc gặp gỡ được tổ chức tại Bắc kinh, nhưng các nguồn tin TQ thì lại cho rằng cuộc đàm phán có lẽ đã diễn ra ở Chengdu, thủ phủ của tỉnh Sichuan. Rõ ràng đây là phái đoàn cao cấp nhất của VN thăm TQ từ khi hai nước dựng độ với nhau trong cuộc chiến tranh biên giới 1979.

Cuộc đàm phán là biểu hiện của bước ngoặt lớn trong quan hệ hai nước mà đã từng là đối thủ của nhau trong một thời gian dài và thỉnh thoảng lại dựng độ với nhau. Cho đến tận năm 1988 hai nước tranh giành nhau quần đảo Hoàng sa (Spratly) ở biển Nam Trung quốc, cả hai bên đều nói quần đảo là của mình.

Vấn đề chính của cuộc gặp gỡ bí mật, theo các nhà ngoại giao phương Tây và châu Á, là bàn về một giải pháp chính trị cho cuộc chiến tranh ở CPC. Trọng hơn một thập kỷ qua, VN ủng hộ chính phủ được dựng lên ở Phnom Penh sau cuộc xâm lăng của nó vào tháng 12.1978, trong khi đó TQ vũ trang và viện trợ cho Liên minh kháng chiến ba phái, trong đó có Khmer đỏ.

Vài ngày sau cuộc gặp gỡ trên, bốn phái CPC đã chấp nhận một cơ cấu của LHQ cho một giải pháp hòa bình trong một cuộc gặp gỡ không được chào đón ở Jakarta và đưa ra Hội đồng dân tộc tối cao để cai quản ở CPC cho tới tổng tuyển cử. (Ngày hôm sau, ở Bangkok, các phe phái đã tổ chức một cuộc hội đàm không chính thức nhưng đã thất bại trong việc tìm kiếm các bước tiến mới tiến tới hòa bình. Hãng Reuter đưa tin)

Hai bên đã ngã giá về CPC, một nhà ngoại giao đã nói như vậy về cuộc đàm phán Việt - Trung. Người VN đồng ý ép chế độ Hun Sen do Hà nội dựng lên phải chấp nhận một giải pháp hòa bình và TQ thì đồng ý gây áp lực đối với Liên minh kháng chiến.

Các ngoại trưởng VN và TQ đã chính thức gặp gỡ một vài lần trong vòng hai năm qua. Nhưng khi Hà nội tìm kiếm và mong đợi những tiến bộ trong quan hệ hai nước từ lý do kinh tế và những nguyên nhân khác thì Bắc kinh lại khẳng định rằng các quan hệ không thể được bình thường hóa cho đến khi có một giải pháp hòa bình cho CPC, bao gồm việc rút toàn bộ quân đội VN. VN đã rút quân ra khỏi CPC vào năm ngoái.

Trong hai tháng cuối này, TQ đã bắt đầu mềm mỏng hơn trong ăn nói đối với VN. Trong chuyến đi thăm Singapor vào cuối tháng 8, thủ tướng Li Peng có nói: "Cùng với một giải pháp cho vấn đề CPC, TQ mong muốn bình thường hóa quan hệ với VN".

Tối thứ hai, đài truyền hình TQ đưa hình ảnh đoàn thể thao VN gồm 113 người đang vào TQ qua cửa khẩu Hữu nghị trên biên giới. Đoàn vận động viên đang trên đường tới Bắc kinh để tham dự A vận hội này là phái đoàn VN chính thức từ sau năm 1979.

Thêm nữa, theo tuyên bố chính thức của đại Tiêng nói VN, phó thủ tướng VN Võ Nguyên Giáp cứu bộ trưởng quốc phòng, người lãnh đạo quân đội VN chống lại người Pháp và Mỹ trong hơn hai thập kỷ, sẽ thăm Bắc kinh trong tuần này để tham dự A vận hội như một "khách quý" của chính phủ TQ.

Ông Giáp theo thông báo chính thức sẽ thăm Bắc kinh một tuần và sẽ gặp gỡ với các quan chức TQ. Người ta nói rằng ông Giáp có những quan hệ mật thiết với một vài nhân vật quân sự có thế lực ở TQ, trong đó có nguyên soái Nie Rongzhen.

Cùng với sự cắt giảm viện trợ của Liên xô cho VN, Hà nội muốn có những mối quan hệ về kinh tế và thị trường mới mở hơn với Bắc kinh. Việc nối dặt quan hệ một cách rộng lớn chắc sẽ không sớm xảy ra, do những mâu thuẫn lâu dài nhất trên thế giới. Cùng như thế ngoại giao châu Á nói, "Sau cùng, cả hai đều tự coi mình là những cường quốc trong khu vực". □

○ KINH TẾ ĐÔNG NAM Á

THỀ ĐỪNG

Theo The Economist 8.9.1990

Nếu như đêm phải nối tiếp với ngày theo tự nhiên thì Đông nam Á đang chuẩn bị cho một cú sốc tệ hại. Trong nửa cuối của thập kỷ 80 đây là khu vực có động năng phát triển kinh tế lớn nhất trên thế giới. Cùng như thế hệ các con rồng châu Á trước, các nước như Thailand và Malaysia đã trở thành điểm nóng trên thị trường thế giới đang lan rộng và thúc đẩy tăng trưởng vào thị trường Mỹ giàu có. Nếu giá dầu lửa cứ cao vọt trong khoảng 25-30 dollar/thùng và nền kinh tế Mỹ trượt xuống dốc thì những con rồng non trẻ này rất có thể sẽ phải đối mặt với tình trạng thiếu dinh dưỡng.

Hoặc có lẽ là các nhà kinh doanh, các chuyên gia kinh tế quá nóng máu. Giá dầu cao hơn và sự phát triển chậm hơn của các nước công nghiệp sẽ gây ra nhiều tác hại, họ công nhận như vậy. Nhưng chúng nào mà không khí căng thẳng ở vùng Vịnh không kéo dài quá lâu và không biến thành một cuộc chiến tranh tổng lực thì họ còn mong

đội hiệu của nền kinh tế đang lung lay mạnh hơn của Đông nam Á sẽ không bị giảm sút nhiều hơn là một cơn nắng nhẹ. Ở Thailand, nơi mà nền kinh tế tăng trưởng trong những điều kiện thực tế hơn 10% hàng năm trong 3 năm gần đây, các nhà vạch kế hoạch của chính phủ dự đoán rằng tốc độ tăng trưởng giảm xuống còn 6-8% cũng là đáng mừng rồi.

Tại sao lại có sự lạc quan như vậy? Nguyên nhân đầu tiên (và quan trọng nhất) là niềm tin vào sự chính đôn lại trừ năng sản xuất sẽ dẫn đến việc đảo ngược lại tình hình. Trong những sản phẩm đòi hỏi nhiều sức lao động thì còn không duy nhất mà các hãng Nhật bản có thể cạnh tranh được với các đối thủ từ Nam Triều tiên và Đài loan là chuyên các nhà máy của mình đến các vùng có giá nhân công rẻ mạt hơn ở Đông nam Á, nơi mà mức lương của công nhân còn thấp hơn 1/3 mức lương ở Nam Triều tiên hay Đài loan. Các đối thủ của Nhật để đòi lại bắt buộc phải tiếp tục cạnh tranh.

Những khoản đầu tư của chúng là sức mạnh chủ yếu nấp sau những điểm nét của một chương trình đáng kinh ngạc cho sự phát triển nào đó ở Đông nam Á. Các hãng trong khu vực đã làm được nhiều việc hơn là chỉ điều khiển sự phát triển của thị trường thế giới; trong khi hợp tác với các hãng của Nhật, Nam Triều tiên và Đài loan, họ đã xâm nhập vào các thị trường mới. Trong 3 năm cuối, khi mà giá trị thị trường thế giới mở rộng với tốc độ trung bình hàng năm là 13% thì Thailand tăng xuất khẩu của mình 31%, Malaysia 23%, Indonesia 15%. Sự tăng trưởng trên mở ra triển vọng cho sự hợp tác có lợi chung.

Ở đây có một điểm khác biệt quan trọng so với thế hệ các con rồng châu Á trước: các con rồng trẻ ít xâm nhập vào Mỹ hơn. Đài loan và Nam Triều tiên vẫn dành hơn 1/3 khối lượng xuất khẩu của mình cho Mỹ, so với 17% hoặc 12% cho châu Âu. Đối với Thái Lan và Malaysia thì thị trường Mỹ, Nhật và châu Âu nói chung có tầm quan trọng như nhau, Indonesia có vị trí lợi thế hơn với khối lượng xuất khẩu sang Nhật gấp đôi so với sang Mỹ (nhập vào, chủ yếu là nguyên nhiên liệu). Mặc dù phần xuất khẩu sang Nhật chắc là được phép nếu xuất khẩu của Nhật sang Mỹ giảm xuống, nhưng sản phẩm thụ công hơn của Đông nam Á cũng có thể sẽ giảm giá trị hơn. Thậm chí trong thời kỳ khó khăn, mỗi người phải mua quần áo, giày dép, đồ mớ hộp nhưng họ vẫn nghĩ nhiều gấp đôi về những chiếc tàu mới từ Triều tiên.

Ái là người sẽ chiến thắng và ai sẽ là kẻ bại trận trong đa kinh tế đang phát lên ở Đông nam Á? Kẻ thất bại chắc chắn là Philippines. Là một nước có nền kinh tế yếu nhất trong khu vực một thời gian dài nó đang bị đe dọa trượt xuống đường hầm mà không ham lại được. Nguồn lợi từ những lao động lạnh nghề gửi tới vùng Vịnh là một trong những nguồn sống của họ. Việc mất cái mỏm hội đồ cộng với giá dầu đắt đỏ và cuộc chiến đấu không bao giờ chấm dứt với các môn nợ sẽ đẩy đất nước này tới bờ vực của sự phá sản. Cuối tháng 8, tổng thống Cory Aquino đã lao vào những quyền lợi bất di bất dịch mà thiệt hại rất nhiều cho người Philippines và bỏ rơi những chương trình kế hoạch của mình ngay sau những trở ngại tái chính nhỏ nhất.

Người thắng cuộc chắc chắn sẽ là đất nước có nhiều dầu lửa Brunei mà ông chủ là vua Sultan, sẽ nâng lên vị trí của người giàu nhất thế giới. Indonesia và Malaysia cũng sẽ có cơ hội may mắn như vậy nhờ các khoản dự trữ dầu của mình. Ngân sách của Indonesia cho đến tháng 3 năm sau là dựa trên cơ sở giá dầu 16,50 dollar/thùng. Với sản lượng như hiện nay, mỗi dollar thêm vào mỗi thùng dầu sẽ đem lại 500 triệu dollar mỗi năm từ xuất khẩu dầu. Do không phải là một mỏm nhỏ bé cho một nền kinh tế được dự đoán là có tốc độ phát triển 6,8% trước khi giá

dầu vọt lên. Malaysia có trữ lượng dầu thấp hơn những tốc độ tăng trưởng kinh tế của nó hàng năm là 11% khi giá dầu tăng lên.

Những người đa nghi thì hỏi rằng liệu những nguồn thu từ dầu lửa cao hơn có dẫn đến một cơn bệnh hạ các hãng Indonesia và Malaysia hay không, bắt nguồn từ lòng tin vào sự tất bưng và rộng lượng của chính phủ. Điều duy nhất làm dững lại sự buôn bán ở cả hai nước từ việc dầu hàng cạnh tranh ở các thị trường mới và thay vào đó là dựa dẫm hoàn toàn vào vòng tay của chính phủ là việc cần thiết phải cạnh tranh với Thailand, mà những thành công của nó đã chọc tức các láng giềng từ lâu. Họ đang tìm hiểu xem tại sao một đất nước hỗn loạn như thế lại có thể làm ăn tất đến như vậy. Câu giải đáp là Thailand có khu vực kinh tế tự nhân ca thể mạnh nhất và mềm dẻo nhất bên nhất trong vùng có thể tác động thích ứng nhanh nhất đối với khủng hoảng trong vùng Vịnh. Với con mắt nhạy bén đặc biệt đối với những thay đổi lớn, ông Chatichai Choonhavan, thủ tướng Thailand ngay lập tức đã khuyên các nhà kinh doanh Thái bản nước hoa qua cho linh Mỹ ở vùng Vịnh. □

đội nào thắng?

Trong ngôi nhà nghỉ ở ngoại ô Mactwa một đội gồm 8 nhà kinh tế đang ăn ngủ và làm việc sáu ngày một tuần để thảo ra chiến lược cải tổ mới cho Liên bang Xô viết. Phần lớn các buổi sáng họ đi gặp và yết kiến thủ tướng LX ông Nikolai Ryzkov. Kết quả của công việc này là một dự án thay đổi mới trong chương trình của Ryzkov. Nhưng nó đã không được quốc hội quyết vạo đầu năm nay. Nếu ông Boris Yeltsin, tổng thống Cộng hòa Nga có con đường riêng của ông ta thì tất cả công việc nói trên sẽ đổ xuống biển.

Ông Yeltsin có kế hoạch cải tổ riêng, qua cảm hơn. Một đội các nhà kinh tế nữa lên vũ đài. Đội này do ông Stanislav Shatalin đứng đầu một phần nửa trong số các nhà cải tổ Xô viết. Ông Shatalin là một người ốm yếu: mất một bên phổi lại đau tim, những trí tuệ đầy sức mạnh của ông vẫn lạc thàng vào giữa hai niềm say mê: kinh tế học và bóng đá. Và ông cũng chơi một cách khéo léo cái chén "trung vệ" giữa hai danh thủ trên sân chính trị Xô viết: ông Yeltsin và tổng thống Gorbachov. Ông tồn trong cả hai người. Gorbachov đã cử ông vào một trong số 16 thành viên của hội đồng cố vấn cho Tổng thống. Ông Yeltsin lấy làm phần khởi khi cơ Shatalin đứng đầu cái đội đang xem xét lại kế hoạch "500 ngày của nước Nga". Kế hoạch này của Yeltsin nhằm đưa nước Nga lao nhanh vào kinh tế thị trường và làm cho nó thích nghi với toàn Xô viết. Trong tuần này chương trình của đội Shatalin đã được trình bày trước quốc hội CH Nga.

Gorbachov có vũ đội nào? Cả tuần trước ông tìm cách bảo vệ cả hai: đầu tiên gặp Yeltsin và nghe theo ông ta rõ rệt; sau đó Gorbachov đã nói lên mong muốn kết hợp những ưu điểm

của cả hai đội. Nhưng thời cơ của sự thỏa hiệp đã qua rồi. Ông Yeltsin tuyên bố rằng hai cách cai trị này là không thể dung hòa được và kêu gọi Chính phủ Liên bang của Ryžkov từ chức. Ông ra hạn cho việc giải quyết mâu thuẫn: nếu Gorbachov không chấp nhận chương trình của Shatalin, Cộng hòa Nga sẽ đơn phương tiến hành nó từ ngày 1-10. Có lẽ CH Nga không phải là nước duy nhất lâm như vậy trong Liên bang. Trình bày chương trình của Shatalin trước Quốc hội Nga 3-8 vừa qua, ông Ivan Sila-ey - thủ tướng Nga đã nhấn mạnh rằng, các nước đã đòi độc lập khác đã giúp ông (khác với các cơ quan trung ương như Bộ quốc phòng, Gosplan và ngân hàng ngoại thường đã từ chối không hợp tác). Y ở đây là thị trường LX rộng lớn có thể được hình thành bởi "sự liên kết kinh tế giữa các nước có chủ quyền". Các nước CH sẽ là các nhân vật chính hơn là các cơ quan Xô viết trung ương. Sự chuyển dịch tâm quan trọng này sẽ được hợp pháp hóa theo luật pháp bắt đầu từ khi thực hiện chương trình 500 ngày Các ý chính của chương trình đó như sau:

Ngày 1 đến 100 :

Một ban kinh tế giữa các nước cộng hòa, yết kiến với Tổng thống Gorbachov, sẽ được thành lập để lãnh đạo cải tổ. Ban này sẽ đứng trên, không phụ thuộc vào "cánh rừng" các bộ của Mặt. Phân lớn các Bộ này nên giải tán. Cuộc bán của cải của nhà nước bắt đầu. Nông dân có quyền rời bỏ HKT, nông trang sau khi được chia đất và các của cải khác. Chi tiêu sẽ giảm nhiều: sự giúp đỡ các nước ngoài khác giảm 76%, bộ quốc phòng giảm 10%, cơ quan an ninh quốc gia KGB - cho tới nay vẫn bất khả xâm phạm - giảm 20%. Hệ thống ngân hàng "hai lớp" sẽ được thiết lập: dự trữ của Liên bang sẽ do ngân hàng trung ương quản lý, ngân hàng thương mại sẽ được hợp thành từ các ngân hàng riêng của các nước cộng hòa. Trong năm 1991 nhiều mặt hàng, tuy chưa đụng đến các mặt hàng cơ sở, sẽ theo giá tự do. Sẽ chỉ có một tỷ giá hối đoái cho đồng rúp và đó sẽ là đồng tiền duy nhất hợp pháp tại Liên bang Xô viết.

Ngày 100 - 250:

Việc giải phóng giá cả và giảm chi sẽ đem lại sự cân bằng cho thị trường. Chính sách về lương bổng sẽ bắt đầu giữa năm 1991. Số lượng các hãng liên doanh được tạo thành từ các xí nghiệp nhà nước có lớn sẽ tăng lên tới 1000 - 1500. Khoảng một nửa số các cửa hàng nhỏ, quán cà phê sẽ được tư nhân hóa.

Ngày 250 - 400:

Tiến tới cuối thời kỳ này, khoảng 40% công nghiệp sản xuất, một nửa công nghiệp xây dựng và 60% thương nghiệp sẽ được chuyển sang dạng các hãng liên doanh bằng cách bán hoặc cho thuê. Thị trường tiền tệ sẽ được thiết lập, chú ý tới việc làm cho đồng rúp có thể chuyển đổi được.

Ngày 400 - 500 :

Nền kinh tế sẽ được vực dậy. Cho đến cuối thời kỳ này, 70% các xí nghiệp công nghiệp, 90% công nghiệp xây dựng và buôn bán nhỏ sẽ không còn nằm trong tay nhà nước.

Kế hoạch này thật là táo bạo và đầy tham vọng. Nó là một trong ba điều chính khác nhau giữa chương trình Satalin và Ryžkov. Kế hoạch của Ryžkov bắt đầu bằng việc ổn định nền kinh tế vĩ mô, một phần bằng cách tăng giá và hoãn việc hủy bỏ các sự lãnh đạo trung ương tới năm 1992. Kế hoạch của Ryžkov có vẻ hoàn toàn chấp nhận việc bắt đầu được tư hữu hóa vào những lại thiếu cái sức bật không bị kìm hãm để tiến tới kinh tế thị trường của chương trình Satalin. Đó là điểm khác nhau chính thứ hai giữa hai ông.

Gorbachov có thể mở tưởng đến sự may mắn có thể dung hòa hai kế hoạch này nếu không có sự khác biệt thứ ba, ranh ma hơn cả. Đó là mối quan hệ giữa trung ương và các nước cộng hòa. Theo Satalin, các nước cộng hòa có thể cứ ra cơ quan kinh tế cho trung ương. Ông Ryžkov thì vẫn tính tới khả năng giữ cho các cơ quan, trung ương nhiều quyền lực hơn. Dù có muốn sát cánh với thủ tướng của mình đến đâu, Gorbachov cuối cùng cũng phải mở ra một lối đi. Trong cuộc "keo co" giữa trung ương và các nước cộng hòa giành quyền kiểm soát giá cả, thuế má đồng rúp và các tài nguyên chiến lược như dầu mỏ, ông Yeltsin có thể "keo" khỏe nhất. Sức mạnh của ông xuất phát từ uy tín cá nhân và từ kích thước to lớn của nước cộng hòa mà ông đang có "nguy cơ" sẽ áp dụng chương trình Satalin vào, bất cần gì khác.

Trong khi Gorbachov chưa đạt được thỏa thuận gặp với Yeltsin thì nền kinh tế Xô viết lại bị nhân sâu hơn vào mớ bòng bong trong tháng tới. Nếu Cộng hòa Nga và chính phủ trung ương ban hành các luật mâu thuẫn với nhau thì các nhà máy biết theo luật của ai? Ai sẽ kiểm soát việc bán dầu lửa, vàng và kim cương của nước Cộng hòa Nga? Các ngân hàng và các thương gia nước ngoài sẽ phải chịu cảnh buồn ban với Matxcơva vô cùng phức tạp bởi một sự "bó cổ" chính thức.

Cho dù hai nhân vật trên có thể đi đến một chương trình chung, viễn cảnh của người tiêu dùng Xô viết vẫn thật là ảm đạm. Mặt hàng mới nhất có mặt ở danh sách những hàng thiếu thốn là bánh mì, thành phần chính trong khẩu phần ăn của người LX. Không ai hiểu rõ vì sao bánh mì bỗng khó kiếm như vậy. Người ta buộc tội nào phân phối lưu thông kém, nào rối loạn trong việc thu mua, nào nông dân không cung cấp đủ lúa mì hoặc là vì họ cố tình làm như vậy để tăng giá hoặc vì họ dùng lúa mì cho gia súc ăn mà thức ăn cho gia súc đang thiếu. Dù do nguyên nhân nào thì điều đó cũng cho thấy nền kinh tế Xô viết tội tệ đến mức nào, rằng bánh mì thiếu giữa lúc đất nước đang được mùa lớn. □

CÙNG BAN ĐỌC ĐẶC SAN MÙA THU

Bảng đi một thời gian, vì phải lo cho cuộc biểu tình ủng hộ anh em ở Partizanske nên chúng tôi chẳng còn nhiều thời gian để dành cho Đặc San Mùa Thu. Nhưng có điều hầu hết anh em trong ban biên tập đều rất yêu văn học, cho nên những suy nghĩ bấy lâu vẫn nằm trong đầu nay có điều kiện chín muồi, mong rằng ở các bạn cũng vậy.

Sắp ra Đặc San, chúng tôi cần tranh, chuyện dân gian, thơ cổ thời Lý, Trần, thơ Bút Tre, vè, tấu, kịch... Nếu bạn nào có thể sáng tác hoặc sưu tầm thì xin nhanh chóng gửi về cho chúng tôi. Còn nếu đó là tập thơ, tập truyện thì chúng tôi xin mạn phép được mượn (xin gửi qua bưu điện hoặc trao tận tay). Chúng tôi hứa sẽ hoàn tất nguyên vẹn sau khi làm xong Đặc San.

Hiện nay Đặc San Mùa Thu chưa có bìa, do vậy chúng tôi quyết định mở cuộc thi "tổ bìa khá nhất cho Đặc San Mùa Thu". Các bạn có sáng kiến gì xin vẽ ra giấy khổ A4 và gửi đến cho chúng tôi. Tên: Đặc San Mùa Thu do Diên Đán, Diễm Tin Báo Chí và Thời Mới thực hiện.

Để ủng hộ kinh phí cho 3 tờ báo, BBT ĐSMT mong rằng mỗi bạn khi gửi thư đến đăt ĐSMT sẽ ủng hộ ít nhất cho chúng tôi. Thư từ, bài vở xin gửi về địa chỉ liên lạc ĐĐ.

ÔNG MÁC LÊN CHO NHỮNG NGƯỜI CS NHẬT

Sự sụp đổ của chủ nghĩa cộng sản ở Đông Âu đã ném các đảng CS ở khắp nơi vào nước nóng. Giờ đây, những nhà cộng sản Nhật bản đang tìm một cách thích đáng từ khi họ tổ chức hội nghị ở thành phố nước khoáng Atami trong tuần này. Do có sự bất đồng, các đại biểu đã kêu gọi ông Kenji Miyamoto, chủ tịch đảng từ năm 1945, từ chức.

Những người phê phán ông Miyamoto đã thể hiện ý kiến của mình trên báo Cơ đơ (cơ quan ngôn luận của đảng CS Nhật) rằng ông ta đã qua thân ái với Ceausescu của Rumani. Đảng CS này tất nhiên là đã mất uy tín. Tại cuộc bầu cử thường nghị viện năm ngoái những người CS đã mất đi 5 trong 17 ghế của họ. Còn tại cuộc bầu cử hạ nghị viện tháng 2 vừa rồi họ mất 11 trong số 27 ghế.

Thế nhưng ông Miyamoto có đáng bị huộc tội không? Khi ông bắt đầu cầm tay lái trước đây một thế hệ thì ông là người cải tổ. Ông theo đường lối độc lập mà không theo kiểu Trung quốc hay Liên xô. Ông lên án cuộc xâm lược của Liên xô vào Tiệp khắc năm 1968 và cuộc thử bom hạt nhân của Trung quốc năm 1972. Ông đã từ bỏ mọi tư tưởng chuyên chính vô sản và quảng cáo cái nhân Mácxit-Lêninít đi, đồng thời thay vào đó ông lãnh đạo các đảng viên tuyên truyền cho "chủ nghĩa xã hội khoa học". Tại hội nghị năm nay ông biện luận, với những lý do chính đáng, rằng ông không bạo ngược hệ cai mà các nhà CS châu Âu già cỗi đã xây dựng nên.

Đảng CS đã làm ra được những công việc khá nghiêm túc. Họ đi đầu trong chiến dịch chống lại thuế tiêu dùng năm ngoái. Họ đã tổ chức các nhóm phụ nữ trong các thành phố lớn và đó là công việc mới nhất mà Nhật đã làm được trong phong trào của người tiêu dùng.

Ngoài ra những người CS ở đây rất trong sạch. Thu nhập của đảng trong năm 1988 là 27 tỷ yên (210 triệu dollar), phần lớn thu được do viết và xuất bản (thí dụ báo Cơ đơ cho lãi là 3 triệu). Vì vậy những người CS không phải phát động phong trào đóng đảng phí như nhiều đảng khác. Họ là những nhà chính trị duy nhất ở tại khách sạn chính thức của quốc hội khi họ đến Tokyo công tác và là những người duy nhất không đang bị hắt ra khỏi chiếc xe chính trị.

Những người lạc quan trong số họ cho rằng kết quả xấu trong cuộc bầu cử tháng hai vừa rồi phần lớn là do kết quả vận động bầu cử mà họ bị phá hoại. Họ mất nhiều ghế nhưng nếu cộng số phiếu lại thì chỉ ít hơn năm ngoài 200 000 phiếu (tổng số phiếu họ thu được là 5,2 triệu). Tuy vậy dù ông Miyamoto đã từng và vẫn là người cải tổ thế nào đi nữa, phần lớn các nhà lãnh đạo đảng vẫn là một kiểu cộng sản không được cải tổ. Và điều đó ngày nay chẳng ở đâu được ưa chuộng, nói chi lại ở một nước chống cộng sản theo ban nãg như Nhật bản.

NƯỚC TIỆP KHÁC CỦA ÔNG HAVEL

Theo The Economist 8/9/1990

Các bức chân dung Vaclav Havel vẫn còn hiện lãnh đời nhìn tại nhiều công sở ở Praha. Tranh cổ động của những người ủng hộ ông hãy còn trang trí trên các bức tường của thành phố. Có thể là người ngoài phê phán ông, như một số người đã làm khi ông xuất hiện ở festival Salzburg bên tổng thống Áo, ông Kurt Waldheim (người cách đây mấy năm bị phát hiện là đã phục vụ trong quân đội phát-xít Đức, đó đó ông ta bị tẩy chay - ND), nhưng trong nước, cử tri hãy còn bầu ông với 90% số phiếu. Đi đến đâu ông cũng được chào đón bằng sự hồ hởi và những đóa hoa. Danh tiếng của tổng thống Havel thì tốt cho đạo đức TK. Những lòng hâm mộ của ông đối với ban nhạc Rolling Stones và môn thể thao skatesboard (tấm ván nhỏ có gán bánh xe ở dưới để trượt) chắc là không đủ để đưa TK qua thời kỳ kinh tế khác nghiệt trước mắt, nhất là nếu ông Havel cứ tiếp tục để những điều nhảm

ngờ của ông về TBCN làm cản trở các nhà cải cách của đất nước này.

Ưu tiên của ông Havel ở thành Praha (Hradčany) đang nguy trang sự rời rã ngay dưới chân ông. Sau một cuộc chiến ngắn ngủi mùa xuân qua, những người bệnh vực cho cuộc cải cách cấp tiên - đứng đầu là ông bộ trưởng tài chính Vaclav Klaus - có vẻ đã đánh bại được những người lý luận đối đi theo "con đường thứ 3", tức là một sự chuyển biến dần dần thành ra một cái gì đó giữa CNXH và CNTB. Nhưng ông Havel đã lớn tiếng lo lắng sợ "bán hết tài sản quốc gia" và đột nhiên người ta thấy những điều luật được soạn ra để giúp các nhà đầu tư ngoại quốc là không có sức hấp dẫn. Các điều luật về tư hữu hóa cũng chịu chung số phận. Mới đây các công sứ của ông Klaus đã trình lên quốc hội TK một dự thảo luật tư hữu hóa, tin hiệu đầu tiên sau hàng tháng trời chứng tỏ rằng các ý tưởng của ông về một cuộc cải cách mau lẹ có thể sẽ thành thê. Những điều luật này chỉ áp dụng cho các ngành dịch vụ: quán ăn, cửa hàng và các công việc kinh doanh nhỏ khác. Số phần của các công ty quốc doanh lớn này còn phải được định đoạt.

Những kế hoạch và đề án khác đã bị dừng lại một cách bí hiểm. Ông Tomáš Ježek, bộ trưởng mới phụ trách vấn đề chuyển quyền sở hữu, nghĩ rằng kế hoạch của ông về việc bán công khai các công ty quốc doanh là đang thuận buồm xuôi gió. Điểm then chốt của kế hoạch là chương trình tem phiếu, theo đó mỗi công dân có quyền mua một số lượng nhất định có phiếu mà không phải trả tiền. Nếu không có một kế hoạch như thế, các loại có phiếu hạn sẽ bị hết hết bởi người ngoại quốc hoặc bởi các cựu quan chức CS - những người này đã kíp cất giấu được các khoản thu nhập bất chính của họ. Nhưng đúng khi ông Ježek nghĩ rằng ông đã thắng bằng lập luận về tem phiếu, ý tưởng của ông lại bị tấn công một lần nữa vì người ta coi nó là sơ tính lạm phát (các nhà phân biệt luận rằng điều đó cũng giống như phát hành tiền), không đủ mạo hiểm đối với các nhà đầu tư (có nghĩa là việc phân phối có phiếu không mất tiền sẽ không cho một ý nghĩa thực của quyền sở hữu) và không thể quản lý được.

Một sự rời rã tương tự đang bao quanh việc thành lập các công ty chung vốn với bạn hàng ngoại quốc. Các bộ thí đang trong khởi kỳ tổ chức lại đây xáo trộn. Và mặc dù người ta còn nói rất nhiều về tư hữu hóa, một vài thể loại công ty tư nhân này còn bị kẹt an bố ngục.

Nhìn từ những khía cạnh khác, TK đặc biệt chưa chuẩn bị sẵn sàng cho cái cách thì trưởng. Cơ sở hạ tầng của TK được bảo dưỡng tốt hơn ở phần lớn các nước láng giềng thành viên HĐ cùng tương trợ kinh tế và về mặt kỹ thuật thì nền công nghiệp TK tinh nhuệ hơn. Nhưng cuộc xâm chiếm của LX năm 1968 vào TK đã buộc nhiều người trong số những người Tiệp tài giỏi nhất phải thất nghiệp hoặc là bị xua đuổi ra nước ngoài. Đất nước này giờ có ít nhà kinh tế và doanh nghiệp có trình độ; Hungari và Ba-lan đã thử nghiệm những nhân tố của nền kinh tế thị trường ngay từ thời CS, nhưng trong khi đó các thị lĩnh CS TK cấm các cửa hàng tư nhân và sở hữu ruộng đất cá thể.

Nền kinh tế TK cũng bị ràng buộc chặt với HĐ TT kinh tế (2/5 lượng hàng xuất khẩu của TK là sang LX) và phụ thuộc vào đầu tư LX hơn nền kinh tế của bất cứ nước Đông Âu nào khác trừ Bulgari.

Bắt đầu từ tháng 1/1990, TK sẽ phải trả tiếp đầu tư LX bằng ngoại tệ mạnh và TK có thể mất một phần quan trọng trong số thị trường HĐ TT KT; nó sẽ phải chinh lại ngoại tệ thường sang hướng Tây nhanh hơn nhiều so với người ta vẫn tưởng. Việc mất thị trường Đông Đức sẽ tác động đặc biệt sâu đến TK. Nếu chính phủ của ông Havel không cải cách mau lẹ hơn thì nước TK sẽ tự nhận thấy rằng nó bị buộc phải thay đổi bằng sức mạnh của các sự kiện xung quanh nó.

CUBA tự hành hạ mình

Theo The Economist 8.7.90

Theo phóng viên đặc biệt của The Economist tại Havana.

Trong số những việc mà Cu ba làm tốt hơn nhiều nước khác như giáo dục trẻ em, giữ gìn sức khỏe cho nhân dân, có việc "tự đá vào răng mình". Trải qua khoảng 500 năm trong túi của hết cường quốc này đến cường quốc khác (400 năm của Tây ban nha, 60 năm của Mỹ và 30 năm của Nga) Cu ba trông thân tận ma đại bởi người bảo hộ cuối cùng của mình. Họ chưa bao giờ coi trọng việc vun đắp quan hệ với mấy nước Phương Tây đã chia tay ra xin giúp đỡ họ. Thay vào đó Cuba đã xúc phạm Tây-Ban-Nha khi nước này chuan bị vực nền công nghiệp du lịch của Cuba dậy, với đôn bầy tại Canada và Tây Đức, nơi đã từng phục vụ nhiều khách du lịch.

Chỉ có những người quan sát ít bị đe dọa nhất mới phân biệt nổi những nốt nhạc thật và giả trong "điệu nhạc" của Havana tại khu sự quán tuân trước khi cuộc cãi cọ với Tây-ban-nha bắt đầu. Để thấy rõ hơn: việc một số người xin cư trú chính trị tại các đại sứ quán Tiệp, Tây-ban-nha, Thụy sĩ là sự sao chép từ những người Albani đi tìm tự do, hy vọng tìm ra con đường để dàng thoát ra khỏi đất nước. Nhưng số người thật sự định chạy không nhiều: có thể nhận thấy phần lớn trong số họ là những phần tử khiêu khích được mật vụ cài vào để gây sự rối ren, lúng túng tối đa. Các nhà ngoại giao lực lưỡng đang trôn sau những cánh cửa khóa chặt, xanh xao và run như cây sậy.

Năm người, phần lớn bộ mắt của họ đều quen thuộc đối với các lãnh sự phương Tây (vì nhận được thị thực xuất cảnh khỏi Cu ba để dàng hơn là nhập cảnh chính thức vào một nơi mong muốn), đã xuất hiện trên đài truyền hình Cu ba sau khi trải qua thời gian sống giờ trong sự quán Tiệp khác biệt hạnh. Họ "thú nhân" là chiến dịch xin cư trú chính trị này là do sáng kiến của Mỹ tháng 3 năm ngoái (khi ủy ban nhân quyền LHQ tại Gionevơ đã lên án Cu ba) với sự ủng hộ của Tiệp khác, Canada và Tây Đức.

Thật là ngỡ ngàng khi chọc tức Canada và Tây Đức bằng những điều vô nghĩa này (người Tiệp đã thời không bị khiêu khích nữa). Nhưng cuộc cãi cọ với Tây-ban-nha mới thật nhân sâu Cu ba vào bãi lầy. Người Cu ba đã sai lầm ngay từ đầu khi cánh sát nhảy vào vườn trong sự quán Tây-ban-nha để bắt những người xin cư trú chính trị. Họ đã xin lỗi, nhưng họ lại tự ái trước lời kêu gọi đẩy trách móc của bộ trưởng ngoại giao Tây-ban-nha: "hãy tiến tới dân chủ bằng con đường hòa bình".

Ông Carlos Aldana, bí thư TW ĐCS, một người gần gũi với Fidel Castro đã chỉ trích bộ trưởng ngoại giao Tây-ban-nha là "một tên thực dân lỗi thời". Tây-ban-nha lập tức rút đại sứ của mình về và ngừng tất cả mọi sự giúp đỡ cho Cu ba. Mặc dù sự giúp đỡ này không lớn lắm, nhưng Tây-ban-nha là sợi dây chính (hay là cái nhau của thai nhi như bộ trưởng ngoại giao Tây-ban-nha đã gọi thẳng thừng) nối Cu ba với Tây Âu.

Cuộc đụng độ giữa Tây-ban-nha và Cu ba về cơ bản vẫn theo kiểu cổ điển. Các nhà chức trách Cu ba, những nhà lý thuyết máy móc về sự toàn vẹn lãnh thổ, đã trả lời những người nước ngoài rằng đất nước họ đang chuẩn bị cho những thay đổi về kinh tế, thậm chí cả về chính trị, nhưng họ không tuân theo một chỉ thị nào cả. Bắt cứ một lời chỉ dẫn nào dưới áp lực bên ngoài, họ nói, hay một "chiếc cầu treo" nào

cũng đều bị cắt đứt. Tây-ban-nha, đáng lẽ định giúp đỡ, thì bỗng nhiên bị "hết ý". Trước khi xảy ra cuộc đụng độ, ông Felipe Gonzalez, thủ tướng Tây-ban-nha đã đích thân đề nghị Fidel cái tổ một cách tế nhị. Những người phương Tây cho rằng Cu ba phải thay đổi nếu không muốn bị chết chìm. Một vài người còn nói thêm: "có lẽ cũng không còn đủ thời gian để mà thay đổi nữa. Không phải vì không có ánh sáng ở cuối đường hầm mà chính ánh sáng trong đường hầm vừa bị tắt.", một nhà ngoại giao buồn rầu thốt lên. Sự giúp đỡ của LX sẽ bị giảm đi 1/3 trong năm tới (chính người Nga nói rằng có sự mất cân bằng giữa buôn bán và giúp đỡ). Cu ba nợ nần nhiều trên khắp thế giới, vì thế họ khó tìm được bạn hàng để buôn bán. Chính quyền đang kêu gọi sự hy sinh của nhân dân, những người đã khá mệt mỏi vì chuyện xếp hàng, thiếu thốn và sự trì trệ chung. Một số người Cu ba vẫn còn có cảm tình với Castro nhưng phần lớn đã không còn nghe ông ta nữa.

MỒ HÔI VÀ NƯỚC MẮT

LX vẫn chưa nói họ có thể làm gì cho Cu ba trong năm 1991 khi kế hoạch 5 năm kết thúc. Cu ba hiểu rằng ngay cả chính phủ LX cũng chưa biết cách giải quyết việc đó như thế nào. Họ hi vọng rằng LX sẽ làm hết khả năng của mình song tất cả còn phụ thuộc vào nền kinh tế của Liên xô.

Thật là một bức tranh ám đăm, cho dù Cu ba nghĩ đúng về lòng tốt của người Nga, điều mà chưa chắc đã có thật. Cu ba hi vọng rằng các thỏa thuận trong năm nay sẽ được thực hiện - sự thiếu hụt trong việc cung cấp dầu lửa được coi là chỉ do chậm trễ không có gì quan trọng cả. Song các nhà lãnh đạo đất nước đều đã nhận thấy rằng vết thương của nền kinh tế trong vài năm tới sẽ đau nhức hơn bao giờ hết. Ông Castro, một nhà tiên tri tại tinh nhất, đang kêu gọi "mồ hôi và nước mắt", nếu như chưa phải là "máu".

Sự giúp đỡ của LX, gồm có sự trao đổi đường, ni kén, chanh, cam... của Cu ba với giá đắt để lấy dầu lửa, nguyên liệu, máy móc của LX với giá rẻ, là không thể định lượng được. Ngay từ đầu điều đó phụ thuộc vào tốc độ trao đổi. Giá dầu lửa hạ và giá đường không thay đổi (hai mặt hàng này chiếm 2/3 lượng hàng buôn bán của Cu ba) đã thu hẹp khoảng trống cần bù đắp. Những người Nga đã chỉ ra rằng từ nay sự trao đổi hàng hóa giữa hai chính phủ sẽ phải dựa trên giá thị trường. Từ nay Cu ba sẽ phải thỏa thuận với các xí nghiệp độc lập của LX về phần lớn các hàng nhập khẩu quen thuộc, kể cả với những nơi tiêu thụ hàng của họ hiện nay. Các xí nghiệp này đều muốn thanh toán bằng ngoại tệ mạnh.

Ngoại thương của Cu ba với các nước đồng Âu thật là nhỏ bé bên cạnh việc buôn bán với LX. Tuy nhiên, những nước "cựu CS" châu Âu này vẫn rất quan trọng đối với Cu ba vì đây là nguồn cung cấp ô tô van tải, và các bộ phận thay thế cho các nhà máy có thể hoạt động. Thế nhưng không có hãng gì mới từ Đông Đức, Hungari hay Tiệp khác (chuyến hàng cuối cùng từ hãng ô tô khách Hungari chỉ gồm toàn những bộ phận thay thế). Cuộc sống hiện nay đã buộc Cu ba phải biết tự lo liệu, bằng chứng là những chiếc xe chạy bằng khí đốt của Mỹ từ những năm 50 còn chạy trên đường. Họ đã bắt đầu nói nhiều về những nguồn nhập khẩu mới để thay thế cho các nguồn cũ. Những người trung thành với Castro,

tờ ra hết sức khinh thường các nước "cựu XHCN" khẳng định rằng những thứ hàng nhập vào Cu ba chất lượng kém đến nỗi khó mà tìm được nơi tiêu thụ khác (ví dụ như xe tải của Bulgari).

Cu ba tự hại mình hơn bằng chính việc không thực hiện hợp đồng xuất khẩu: họ nợ khá nhiều đồng (khoảng 9 triệu tấn), nhiều hơn là tổng sản lượng đồng cả năm. Có lẽ để kiếm vài đồng dollar, Cu ba đã bán một số đồng đang lẻ, phải xuất theo hợp đồng, ra thị trường ngoài để lấy tiền mặt. Cu ba muốn tăng việc buôn bán với các nước không cộng sản (hay không "cựu CS"), nhưng những món nợ ngoài tệ mạnh của họ đã khá lớn nên khả năng này rất nhỏ.

"Một cách duy nhất để những chủ nợ đòi lại được những đồng dollar của họ là tung ra thêm một ít tiền nữa", ông Julio Grareia Oliveras, trưởng ban thương mại, đề xuất. Ông ta nói về việc hợp tác kinh doanh một cách rất cảm động, trong công nghiệp nhẹ cũng như trong ngành du lịch, điều mà Cu ba chưa hề phải bận tâm đến khi còn được LX giúp đỡ. Ngành du lịch và những đồng dollar nó mang lại được ưu tiên hàng đầu (niềm hi vọng về xuất khẩu trong ngành y tế cũng lớn như vậy). Người hợp tác kinh doanh du lịch theo chuyên ít nhất cũng gó lại được vốn từ khách du lịch. Tây ban nha đã xây khách sạn ở Havana và Varadero, vùng nghỉ mát nổi tiếng của Cu ba.

Khách du lịch ở Cu ba không phải chịu một thiếu thốn gì. Người Cu ba nắm được những thứ mà khách cần. Trong những thành phố lớn hay những khu nghỉ mát, họ làm việc chăm chỉ phục vụ khách, song thiếu sự tận tâm, sáng tạo. Biện âm áp, cát trắng, âm nhạc và rượu rum là những thứ bảo đảm thành công cho du lịch Cu ba, lại được tô điểm thêm bởi ý nghĩa lịch sử, những công trình xây dựng theo kiểu Tây ban nha, ... Thế nhưng dịch vụ, mặc dù đã được cải tiến nhiều, vẫn còn rất thô sơ. Ngoài khu vực phục vụ khách du lịch (chỉ dùng dollar), thì khó có thể tìm được gì để giải khát, điểm tâm hay giải trí. Kế hoạch đề ra là sẽ tăng số giường của khách sạn lên gấp đôi trong năm tới, nhưng năm ngoài chỉ có khoảng 1/3 số phòng là có người thuê, và những người khách du lịch đó cũng không có vẻ muốn quay trở lại.

CHỦ NGHĨA XÃ HỘI LÀ GÌ?

Một cuộc thảo luận cấp bách đang diễn ra ở khắp nơi: trong các thành phố, đoàn thể, nông trường, nhà máy để chuẩn bị cho đại hội ĐCS lần thứ 4 vào đầu năm sau. Có thể đó là một cuộc tuyên truyền, song các cuộc thảo luận không hoàn toàn phát triển theo ý của lãnh đạo. Các chủ trương chính rất đơn giản: người Cu ba được mời tham gia thảo luận để xây dựng một hệ thống có hiệu quả hơn, chứ không phải để thay đổi nó. Ngày nay, người ta có thể phân nặn và tẻ quan liêu qua mức và kêu gọi tinh thần trách nhiệm của các nhà chức trách địa phương. Ai cũng có thể chấp nhận được rằng khi người quản lí nông trường mĩa không thể xử trí kịp thời khi thất tiết thay đổi và phải cầu cứu tới tận bộ trưởng và thật là kỳ quái nếu như việc đó xảy ra ngược lại.

Học quản lí đang là "mốt" của thời nay. "Người Nga đã biến những nhà kỹ thuật của chúng ta thành những sĩ quan trong công nghiệp", ông Garcia Oliveras nói "nhưng bây giờ chúng ta phải nhìn sang phương Tây, kể cả Mỹ, để thực đẩy công việc làm ăn có hiệu quả hơn". Nhưng độ mới chỉ là những suy nghĩ mới. "Còn kế hoạch và chiến lược", ông Carlos Rafael Rodriguez, phó tổng thống, một người cộng sản lão thành và xáo quyết tuyên bố, "sẽ tuyệt đối chịu sự kiểm soát tập trung của chính phủ". Thật khó hình dung là con đường đi ấy sẽ được vẽ từ đâu. Cho tới nay, mọi quyết định đơn giản nhất cũng phải đi đúng đường ray lên tới tận thượng

vụ Hội đồng bộ trưởng, chủ tịch và nhóm người trung thành nhất với ông ta.

Tuy nhiên, mặc dù không xuất hiện trên báo chí và truyền hình nghèo nàn của Cu ba, cuộc thảo luận bắt đầu một cuộc sống riêng của nó. Một vài người can đảm đang có những cách nhìn khác đối với nguyên tắc cơ bản của CNXH, mặc dù trong thâm tâm họ vẫn sợ rằng họ sẽ như những bông hoa góp phần làm thành bó hoa sẽ bị cắt. Phê bình chỉ được phép "trong khuôn khổ của chế độ", một công thức có thể được giải thích theo ý chủ quan. Liệu nó có thể trả lời cho câu hỏi có tính chất hùng biện của một thành viên Hội diện ảnh: "CNXH mà chúng ta định chết cho nó là cái gì vậy?", ông ta muốn nói đến khẩu hiệu chói tai, nhan nhản khắp nơi trong năm nay "CNXH hay là chết".

"Công bằng xã hội", những người lãnh đạo đất nước trả lời. Đây là CNXH của Castro. Giáo dục, y tế và khâu phân ăn ở Cu ba đạt trình độ (nếu bạn tin vào những con số được công bố) khiến nhiều nước tiên tiến trên thế giới còn phải xấu hổ chứ chưa nói đến thế giới thứ ba. Cu ba tự hào có tỷ lệ dân biết chữ 95% và tuổi thọ trung bình 75 tuổi. Không, có người Cu ba nào thách xếp hàng, vị phó tổng thống nói, nhưng họ cũng không muốn vượt qua chế độ khẩu phần để bị chết đói trên đường phố.

Một số người Cu ba, giống như trong thời gian chiến tranh, chấp nhận những khó khăn nhất định. Nhưng thanh niên thì chẳng còn nhớ gì đến những ngày xưa gian khổ của đất nước này, cũng không, có tiền để đi du lịch xem còn những nước nào ở châu Mỹ là tình còn nghèo khổ. Nhưng người đứng tuổi ở Cu ba không còn chấp nhận phương trình cân bằng giữa "công bằng xã hội" và xã hội không cái tổ. Đặc biệt họ nghi hoặc tư tưởng của Fidel Castro rằng công bằng xã hội sẽ bị thủ tiêu khi người ta bắt đầu kiếm tiền riêng bằng những sáng kiến riêng của mình. Khuyến khích bằng vật chất không còn bị nhân chìm nữa, dần chung được đến bù bằng tiền và quyền lợi vật chất khi họ làm được những việc khó nhọc hoặc có tín nhiệm. Những người lãnh đạo đất nước đang tự trói mình vào vòng luẩn quẩn khi họ mơ tìm ra con đường khuyến khích sáng tạo, đồng thời lại ngăn chặn những kẻ "trục lợi".

Để chông lại hàng loạt những sự tiếp thu phê bình nửa vời và lung tung, tổng thống Castro đang vạch ra một kế hoạch không biết sẽ đưa Cu ba tới đâu, đồng thời lại đòi hỏi ở họ những sự hi sinh vô bờ bến. Mọi đề nghị ông ta đưa ra đều dựa trên mức độ giúp đỡ của LX: tất cả đều liên quan đến việc giảm cung cấp điện, giảm thu nhập, giảm các dịch vụ xã hội. Các bác sĩ Cu ba, niềm tự hào của đất nước, có thể sẽ bị yêu cầu chuyển sự quan tâm của họ từ việc ghép tim sang các loại thuốc thảo mộc. Người Cu ba ở thành phố, đang lang thang cả ngày, có thể sẽ bị yêu cầu đi về nông thôn làm ruộng, ("giống như người CPC", họ nói một cách cay đắng). Họ sẽ phản ứng như thế nào? Những sự thể hiện quá trốn trên đường phố đều bị đàn áp bởi cảnh sát và các trung đoàn đặc biệt. Nhưng Cu ba, người phát minh ra CNXH ở biển Caribe vẫn thường có khả năng làm việc theo cách riêng, không thể dự đoán được của họ.

Sự thật cho Partizánske

L ờ i B B T :

Cùng với thông tri của sứ quán về vụ việc Partizánske, chúng tôi nhận được thư của các bạn ở đó. Bức thư với địa chỉ người gửi : tập thể công nhân Partizánske, trình bày về những gì đã và đang xảy ra ở thành phố này. BBT đã cử người xuống Partizánske. Sự thật Partizánske chỉ là một trong trăm nghìn sự thật cần được lên tiếng.

n g à y 19 / 9 / 90

BBT nhận được thư của các bạn Partizánske và biết rằng tất cả các bạn nam sẽ phải về nước ngày 26/9 mà không được biết lý do chính đáng.

n g à y 21 / 9 / 90

2 người của BBT đến Partizánske, gặp gỡ và nói chuyện với hầu hết công nhân nam ở đó. BBT cũng đã đến ủy ban nhân dân (národní výbor) thành phố, đến nhà máy 29. Augusta, và phỏng vấn những người dân địa phương. BBT mang về cuốn băng ghi hình (video) về cảnh đổ nát của Ubyt. c 6 sau cuộc tấn công đêm 25-26/8/90, một băng cassette ghi lại lời kể của những nạn nhân, nhân chứng ở đây về toàn bộ diễn biến vụ xung đột cũng như cách giải quyết sau đó, một bút thỉnh nguyện thư của công nhân Partizánske gửi cho ông Đại sứ đặc mệnh toàn quyền nước CHXHCN Việt nam tại Tiệp khác, ông bộ trưởng bộ lao động Việt nam, ông bộ trưởng bộ lao động Tiệp khác, một bức thư gửi cho tất cả anh chị em Việt nam còn đang lao động và học tập tại TK. Bản tường trình về toàn bộ sự việc đã được soạn thảo cấp tốc.

n g à y 22 - 23 / 9 / 90

Diễn Đàn điện và gửi toàn bộ bản chụp các văn bản về vụ việc cho BBT các tờ DTBC, TM. Tiệc rằng chúng tôi đã không liên lạc kịp với các bạn ở báo Tự do Brno. Đồng thời cùng với các bạn DTBC, TM chúng tôi nhanh chóng dịch toàn bộ ra tiếng Tiệp và đưa đến các cơ quan báo chí Tiệp khác, BBC, đài truyền hình TK, thông tấn xã CTK, Ủy ban báo vệ nhân quyền Helsinki. Sau khi hội ý với các bạn DTBC, TM, một số bạn công nhân ở Praha chúng tôi quyết định tổ chức một cuộc mít-tinh bất bạo động với các khẩu hiệu :

- Phán đối việc kết tội tập thể,
- Phán đối việc trục xuất tập thể,
- Chúng tôi cũng có quyền con người,
- Hãy đảm bảo an toàn cho chúng tôi,
- Chúng tôi muốn về nước, nhưng về một cách đường hoàng.

tại sân bay Praha ngày 26/9 khi các bạn Partizánske phải lên máy bay về nước, và mục đích :

- Bồi hoàn cho những người phải về nước trước hợp đồng.
- Công khai kết quả điều tra vụ xung đột Partizánske ngày 25/8/90.
- Bảo đảm an toàn cho những người còn lại
- Phán đối cách giải quyết của nhà máy 29. Augusta và ban quản lý lao động về vụ việc trên.

Sau đó các bạn trong ban tổ chức với sự phối hợp của công nhân Praha đã đi vận động ở tất cả các cơ sở xa lớn của công nhân Việt nam : CKD, Košík, Léciva...

n g à y 24 / 9 / 90

Đại diện thanh niên Việt nam tại Praha, Plzeň, Ostrava, Zlín, Brno lên gặp và đưa toàn bộ văn bản về vụ việc Partizánske cho ông Đoàn Đức, đại biện lâm thời. Ông nhận và trả lời những

câu hỏi mà ban đại diện đưa ra. Ông báo rằng không hề biết về việc này và tất cả trách nhiệm thuộc phần ông Kỳ, trưởng ban lao động.

n g à y 25 / 9 / 90

Vào hồi 13h00 đại diện của Diễn Đàn tới bộ LĐ và XH TK. Cùng lúc đó ông Đoàn Đức cùng phái đoàn cũng đến làm việc. Chúng tôi được ông JUDr Milos Brunclík, trưởng phòng quản lý lao động tiếp tại phòng làm việc. Ông nghe chúng tôi trình bày về sự việc Partizánske và nhận các tài liệu mà chúng tôi thu thập được cùng với bản kiến nghị. Sau một tiếng rưỡi bản luận chúng tôi được biết:

- 1) Bộ không biết gì về việc phòng quản lý lao động của ta ký tắt với nhà máy thỏa thuận về việc đưa người VN về nước trước thời hạn. Cho đến hôm đó bộ không hay biết gì việc họ phải về nước ngày 26.9 cũng như việc chuyển bay bị hoãn ngày 18.9.
- 2) Trong việc ký kết để đưa người VN về nước cả hai bên, VN cũng như TK đều có những sai lầm.
- 3) Phía TK sẽ cố gắng hoãn chuyển bay và sẽ lo bồi thường cho những công nhân bị phá hợp đồng.
- 4) Trong những trường hợp tương tự bộ sẽ tìm biện pháp giải quyết thích hợp để đảm bảo quyền lợi cho người VN.

Trước khi chúng tôi ra về ông Brunclík cảm ơn chúng tôi đã cung cấp cho bộ những thông tin về vụ xung đột ở Partizánske và nói rằng ông sẵn sàng trực tiếp gặp và cộng tác với chúng tôi bất cứ lúc nào cần thiết. Ông hứa sẽ trình bày toàn bộ sự việc với bộ trưởng Petr Miller và sẽ thông báo kết quả cho chúng tôi trong thời gian ngắn nhất.

Chiều ngày 25.9, chúng tôi đã đến gặp ông, Tomáš Hajšman, một thành viên trong chính phủ Tiệp khác, đã thông báo về cuộc biểu tình và trao cho ông toàn bộ những văn bản xung quanh sự kiện. Ông hứa sẽ tổng kết và trình lên chính phủ liên bang toàn bộ sự việc.

n g à y 26 / 9 / 90

Sáng hôm đó chúng tôi đến gặp ông Brunclík để hỏi về kết quả cuối cùng của cuộc đàm thoại ngày 25.9 thì được biết:

- 1) Đề nghị hoãn chuyển bay của ông Đoàn Đức đưa ra không được chấp thuận.
- 2) Việc bồi thường cho công nhân ở Partizánske sẽ lệ thuộc vào kết quả đàm phán giữa hai bộ trưởng.

Sáng ngày 26.9, đại diện của Diễn Đàn đã đến tiếp xúc với bà Langošová thuộc Ban quyền con người của văn phòng tổng thống. Bà trả lời là chúng tôi có đầy đủ quyền tổ chức một cuộc biểu tình và hứa cũng như mong mọi được liên hệ thường xuyên với chúng tôi trong vấn đề người Việt tại Tiệp khác.

C U ỘC B I Ể U T Ì N H

Vào lúc 14h00 khi Ban tổ chức (BTC) đến sân bay đã thấy một số người đưa tiễn đứng ở đó. Khi được nghe trình bày về cách giải quyết vụ xung đột Partizánske của sứ quán họ rất phân nộ và hứa sẽ giúp chúng tôi trong khi biểu tình.

Vừa mới đến sân bay, chúng tôi đã thấy cảnh sát chặn hàng ngang trước cửa cùng với chó béc giê. Những người không có vé tuyệt đối không được vào trong.

Khoảng 14h30 hơn 60 thanh niên Plzeň theo chuyến xe bus của nhà máy đến sân bay. Cũng lúc đó các anh chị em khác ở Praha (Praga, OKD, Kosič, Léciva, Smíchov...) sau giờ làm việc bắt đầu kéo đến. Đúng 15h00 cuộc biểu tình được triển khai hết sức nhanh chóng. Sau khi anh Nhân nói sơ qua về mục đích và tiến trình của cuộc biểu tình anh em đóng loạt hồ khẩu hiệu biểu dương tinh đoàn kết với công nhân ở Partizánské và quyết tâm đấu tranh cho quyền làm người của cộng đồng người VN tại TK.

Tất cả mọi người đều rưng rưng không khí đấu tranh, những lời rất trật tự đúng đắn thành hàng ngang trước cửa sân bay. Các phóng viên báo chí, truyền hình đến hỏi han tình hình và phỏng vấn những người trong BTC.

Đúng 16h00, 3 xe đưa người ở Partizánské đến nơi. Những người đi biểu tình giờ tay vẫy chào và được anh em hết sức cảm động đáp lại. Họ đã được biết qua cái gì sẽ xảy ra vì hai ngày trước đó BBT Điện Đán đã gửi Express toàn bộ hồ sơ và lời kêu gọi cho anh em cộng nhân ở đây. Vì lo sợ nên nhà máy cho xe đỗ tít ngoài xa. BTC lập tức cho người ra nói chuyện với họ Đại diện nhà máy ngăn cản không cho những người trong BTC tiếp cận. Sau khi anh Nhân mang loa ra nơi thì họ bắt lức.

Sau khi được thông báo chúng nào chưa có đại diện của sự quản ra nói chuyện thì chúng độ, anh em chưa vào sân bay, họ bắt đầu kéo vào đứng trước cửa và gần chỗ đỗ xe những tuyệt đối không ai vào trong. Khi những người biểu tình hồ khẩu hiệu "Không vào sân bay", một phần trong số người sắp về cũng đồng thanh hô theo. Gần hai tiếng đồng hồ chúng tôi cố gắng gọi đại diện của sự quản ra nói chuyện những tuyệt đối không ai ra. Không khí gần lúc 5 giờ trở nên hết sức căng thẳng. Anh em theo lời BTC đòi gặp ông được đại diện của sự quản. Đại diện của bộ lao động và nhà máy hết sức lo sợ vì họ biết rằng khi nào những người trong BTC đồng ý thì anh em mới vào sân bay. Ông Brunclík cố gắng bằng mọi cách thuyết phục để BTC thông cảm với anh em, còn ông đại diện nhà máy trông thật thừng hại vì ông chịu trách nhiệm về chuyên bay, nếu bị hoán thì nhà máy mất từ 2-3 triệu Korun. Khi biết rằng chúng tôi bằng mọi giá đòi gặp đại diện sự quản, ông đã chạy đi tìm kiếm một hồi rồi quay lại, mặt mày nhồn nhác và nói rằng ông không tìm thấy một ai cả. Khi anh em ở Partizánské thắc mắc về chuyên bay, ông đã vào kéo bằng được nhân viên chuyên trách về chuyên bay và thả rằng chuyên bay được bảo đảm an toàn về tới Hà Nội rồi sau đó vào TP HCM.

Ông có hứa là sẽ làm việc với BTC để bàn về việc bồi thường cho anh em Partizánské vì hợp đồng bị phá trước thời hạn.

Mãi đến 5 giờ chiều, một tiếng nước gió bay, đại diện của sự quản nhất định không ra. BTC thấy giải pháp duy nhất có lợi là để cho anh em lên đường về nước bởi vì quay lại Partizánské lúc này là không có lợi, bọn côn đồ có thể sẽ hành hung họ. Hơn nữa một hai tháng ở lại thêm cũng không có ích gì cho họ, vì hàng hóa đã đóng thuế gói gém cả rồi. Sau khi anh Nhân nói rằng theo phía nhà máy về sự quản thì anh em tự nguyện làm đơn xin về họ đồng thanh bac bó. Sau đó mọi người lần lượt ký vào bản "không muốn về nước" để tỏ rõ rằng họ bị trục xuất ngoài ý muốn và theo lời ban tổ chức lần lượt kéo vào sân bay.

Cuộc biểu tình thắng lợi được phần lớn nhờ vào sự nhất trí, đồng lòng của hơn 200 anh em công nhân, học nghệ, sinh viên cùng với sự ủng hộ của tất cả 157 cộng nhân phải về nước. Phía Tiệp cũng như sự quản hiểu rõ ràng nếu những người biểu tình không đồng ý thì chuyên bay sẽ bị hoán.

Cuộc biểu tình đã mang lại những kết quả:

- Ngăn ngừa cách làm việc vô trách nhiệm của sự quản trong những vụ việc tương tự.
- Tỏ rõ sức mạnh của những người VN khi họ đồng lòng.
- Đưa lên công luận Tiệp khắc cũng như thế giới vụ Partizánské và minh oan cho những người phải về nước.
- Gây sức ép bắt phía Tiệp khắc cũng như sự quản nhanh chóng đem phần để đền bù cho anh em do hợp đồng bị phá trước thời hạn.
- Đặt nền tảng cho cuộc đấu tranh bảo vệ nhân quyền của cộng đồng người VN tại TK.

Sau khi anh em đã vào trong phòng chờ, những người biểu tình vây cha o và hô "Ahoj" thật lớn.

Từ 17 giờ 30 đến 19 giờ 30 những người dự mít-ting tụ tập trước ĐSQ tại số 6 Holečkova. Họ đòi đại diện sự quản giải thích về vụ việc Partizánské. Hàng chục ngọn nến được thắp lên, họ ngồi yên lặng gần 2 tiếng đồng hồ nhưng sự quản từ chối không tiếp. Buổi tối, trong bản tin thời sự phát lúc 19 giờ 30 trên kênh F1, đài truyền hình TK đưa tin về cuộc mít-ting và ủng hộ việc làm này. Sáng hôm sau 27/9/90 hầu như tất cả các nhật báo TK đưa tin về cuộc mít-ting mà họ gọi là cuộc biểu tình. Những khẩu hiệu của cuộc biểu tình: "Nhân quyền cho tất cả", ... được lặp lại trên các báo. Các báo hoặc là trung lập hoặc là đồng tình với cuộc mít-ting.

BẢN TƯỜNG TRÌNH VỀ VỤ XUNG ĐỘT PARTIZÁNSKÉ

NGÀY 25/8/1990

Chúng tôi đến Partizánské sáng ngày 21/9/1990. Chúng tôi đã gặp gỡ và nói chuyện với hầu hết công nhân nam ở Partizánské. Cuộc xung đột có thể tóm tắt như sau:

- Chiều ngày 25/8/90, hai thanh niên VN của Ubyt. ở 6 xach can đi mua bia, bị một nhóm thanh niên Tiệp gây sự tại Hotel và ném can bia của họ ra ngoài cửa. Sau khi VB được gọi đến thì khám thấy trong người của hai thanh niên VN có vũ khí (dao). Xung đột không xảy ra.

- Mười giờ tối ngày hôm đó, 4 nam công nhân ở Ubyt. ở 6 (Quang Huy, Thai, Đào Văn Ty, Cao Duy Dũng, Nguyễn Văn Phớt) đưa bạn gái của họ về nhà (Ubyt. ở 1). Khi vừa ra đến cửa thì bị anh đến pha của một ổ tò chiêu thẳng vào lăm lóa mặt đồng thời một nhóm "phủ" nhao vào đánh họ tới tấp và đẩy bắt họ vào trong. Những người còn lại được gọi xuống và đuổi theo nhóm "phủ" này. Khi đuổi ra được một đoạn thì nhóm này đã biến mất, nhưng lúc đó có một thanh niên Tiệp chặn đường và hỏi: "Mày muốn gì?".

Vì trời tối nên nhóm thanh niên VN tưởng nhầm đó là một trong số "phủi" nên tấn công và làm thanh niên này bị thương. Sau đó những người VN quay lại Ubyt.

- Nửa tiếng sau một chiếc xe đồ xích trước của Ubyt. ở 6. Lúc đó những người VN đang tụ tập tại cửa. Một người Tiệp bước ra và nói: "Tôi nay tất cả chúng mày sẽ chết!". Bà thường trực sợ và bảo họ lên phòng để bà khóa cửa.

- Khoảng một lúc sau gần hai trăm thanh niên Tiệp kéo đến bao vây Ubyt. ở 6 và chờ theo một xe gạch đá. Họ ném tới tập qua cửa sổ vào trong Ubyt. Được một lúc thì họ đánh bật cửa ra vào và tấn công lên trên. Vì lực lượng chênh lệch nên 40 thanh niên VN ở Ubyt. dùng gậy gộc và dao chặn ở cửa ra vào ngăn không cho thanh niên Tiệp lên được Ubyt. Cuộc chiến xảy ra hơn một tiếng đồng hồ và người VN bị đẩy dồn lên tầng một. Lúc đó ném quả lựu đạn cay được ném từ ngoài vào. Khối lựu đạn cay làm cho cả hai bên phải lùi ra xa. Phía VN không còn gì để ném xuống (thậm chí có người đã gơ cả bếp điện và chân bàn để ném xuống). Đang trong thế bị một người VN nghĩ ra cách dùng súng hơi (5 khẩu) để xua thanh niên Tiệp lên được Ubyt. thì sẽ xảy ra một cuộc đổ máu lớn. Một người có súng thể thao chỉ bắn chỉ thiên. Thanh niên Tiệp đẩy những container đựng rác đến để tránh đạn và tiếp tục ném đá vào. Ở ngay cạnh đó có một Ubyt. nam khác, nhưng vì bị bao vây cửa ra vào nên họ không thể xuống tiếp ứng và không tham dự cuộc ẩu đả.

- Sáng hôm sau, thứ bảy 26/8, trường vùng dẫn VB vào khám Ubyt. Tất cả những thứ đồ coi là vũ khí (thậm chí kể cả dao ăn) đều bị tịch thu, VB hứa là sẽ trả vào chiều hôm đó nhưng cho đến nay vẫn chưa được trả (kể cả súng hơi). Họ mang theo ba nạn nhân về đồn để làm chứng. Ba người này được thả về chiều hôm đó, ba người khác (Nguyễn Hữu Thọ, Đoàn Ngọc Tuấn, Phạm Trung) được gọi lên. Tại đồn họ bị bắt và công tay đưa về giam ở Nitra. Sáng ngày chủ nhật một nhân viên VB đến Ubyt. và báo những người còn lại phải mang thức ăn vào cho những người này (?).

- Số thiệt hại:

+ Phía VN: Hùng, Tuấn, Thái, Ty, Phớt, Sơn, Bảy, Nam bị thương.

+ Phía TK: 2 bị thương nặng, 13 bị thương nhẹ.

+ Tất cả cửa sổ Ubyt. ở 6 bị ném vỡ.

- Sáng ngày thứ bảy có các phóng viên báo chí Tiệp khác đến làm việc. Trong đó có cả một nhà báo nước ngoài dưới sự hướng dẫn của một nhân viên VB. Nhân viên VB này đã ngăn không cho ông ta nói chuyện với những người VN bị nạn.

- Ngay ngày thứ bảy, UBND ra lệnh đóng cửa tất cả các quán bia từ 19 giờ. Việc này gây nên sự bất đồng trong dân chúng và dẫn đến biểu tình vào ngày thứ hai.

- Sau đó mấy ngày thì được tin "phủi" ở các nơi sẽ kéo về đốt Ubyt ở của người VN. Việc này được thông báo cho VB và được báo vệ nên không có gì xảy ra.

- Ngày thứ hai, tất cả công nhân VN ở Partizánske đình công vì hai lý do:

+ Ba người bạn của họ bị bắt vô cớ, họ đòi phải được thả.

+ An toàn cho họ chưa được bảo đảm khi xung quanh Ubyt. vẫn còn nhiều người Tiệp (không hiểu vì tổ mớ hay cố ý).

- Các đội trưởng đi vận động anh em đi làm và nói rằng trường hợp họ đình công thì sẽ không được bán thực phẩm nữa. Vì lý do chính đáng của cuộc đình công nên nhà máy chỉ chấm nghỉ (volno) cho ngày thứ hai mà không phát absence (nghỉ không lý do) nhưng khi nhận được lương thì họ chỉ nhận được khoảng 1/2 lương

hàng tháng mặc dù họ chỉ thiếu có 1 tuần làm việc, đồng thời họ không nhận được bản kê khai lương.

- Sáng ngày thứ hai, một nhân viên sứ quán (ông Hà) xuống triệu tập tất cả anh em họp cùng với đại diện nhà máy và UBND ở nhà công đoàn. Trong khi họp, "phủi" và thanh niên, nhân dân trong vùng xung quanh biểu tình la ó đòi mở cửa các quán bia và đuổi người VN về nước. Cuộc họp không dẫn đến một kết quả nào.

- Ngày thứ ba, đại diện của "phủi" họp với lãnh đạo nhà máy và đại diện phía VN. Bà Mũi trưởng vùng không đi mà cử cô Thủy, đội trưởng đội Hải phòng (cô này nghe nói đang muốn về nước). Khi bị dồn từ phía "phủi" cô Thủy đã buốt miệng: "Chúng tôi muốn về nước nhưng chỉ vì nhà máy không tạo điều kiện". Nhân cơ hội đó dân chúng gây áp lực đòi đuổi người VN.

- Sau đó mấy ngày ông Dương, cán bộ Sứ cố vệ triệu tập anh em. Lúc đầu thì ông khuyến cáo anh em trên cương vị của một người anh, sau đó thì ông ra lệnh cho anh em phải làm thế này thế nọ. Nói xong ông bảo là ông bận việc phải đi ngay. Ông nói rằng ông chỉ đi chơi rồi ghé qua để giải quyết sự việc.

- Ngày 5-6/9, nhà máy cử đại diện lên sứ quán làm việc. Tại đây hai bên đã ký quyết định về việc hủy hợp đồng và đưa công nhân VN về nước. Trong quyết định này Sứ quán không đặt điều kiện nào. Quyết định này được bà Mũi trưởng vùng giữ nhưng không thông báo gì về nội dung của nó cho toàn thể anh em phải về nước mà chỉ nói rằng tất cả sẽ ra máy bay ngày 18/9. Sau này do trục trặc nên chuyến bay được hoãn lại cho đến ngày 26/9. Những người phải về nước không được biết lý do mà trong quyết định về nước chỉ ghi: họ phải về nước trước thời hạn.

- Ngày 8/9, số nam ở Ubyt. thứ hai (số không tham gia ẩu đả) họp và đưa kiến nghị lên Sứ quán đòi:

+ Việc đưa người VN về nước phải có văn bản.

+ Yêu cầu giải thích lý do về nước.

+ Nếu đưa về trước thời hạn phải bồi thường

- Ngày 11/9, bà Mũi đã lên gặp ông Kỳ trưởng ban Lao động và trao bản kiến nghị. Ông Kỳ đã trả lời:

+ Công nhân VN đã gây oán thù ắt có trả thù nên không thể đảm bảo an ninh cho họ.

+ Công nhân VN đã bao che cho nhau, không chịu tố giác tội phạm nên phải chịu chung hậu quả là về nước.

+ Công nhân yêu cầu Sứ quán đảm bảo an ninh nhưng chính một số phần tử đã làm mất an ninh, do đó sứ quán không có trách nhiệm can thiệp với bạn trong việc đảm bảo an toàn cho những phần tử đó.

+ Chính phủ ta đã biết sự việc này và đã điện cho Sứ quán VN tại TK bằng mọi cách đưa số công nhân VN tại Partizánske về nước. Nếu phía VN phải trả về cũng giải quyết ngay.

+ Việc bồi hoàn không có trong hiệp định vì trong khi ký hiệp định không tính đến việc phải về nước trước thời hạn.

Ông Janiković, trưởng phòng tổ chức tiếp chúng tôi tại UBND thành phố Partizánske. Sau khi kể sơ qua về sự việc Partizánske, việc chung sống của công nhân VN với nhân dân địa phương (than phiền về việc mua hàng quá nhiều...), ông trả lời những câu hỏi của chúng tôi.

Hỏi: Việc đưa toàn bộ công nhân nam ở Partizánske về là một hình thức quy tội tập thể, chắc chắn không phải 111 nam công nhân phải về ngày 26/9 đều phạm tội trong vụ xung đột vừa qua, ông nghĩ sao về việc này?

Trả lời: Họ bị qui tội tập thể vì ngày hôm thứ hai sau đó họ đã đình công tập thể làm thiệt hại cho nhà máy khoảng 1 triệu cu-ron.

Hỏi: Những ai bảo đảm an toàn tính mạng cho họ khi đi làm ngay sau khi cuộc xung đột?
Trả lời: Nếu họ vẫn đi làm thì chắc chắn không có điều gì xảy ra.

Hỏi: Biện pháp của UBND sau đó?

Trả lời: Để tránh những cuộc xung đột tiếp theo, lệnh đóng cửa tất cả các quán bia rượu từ 7 giờ tối được công bố. Sau đó thì dân chúng biểu tình.

Chúng tôi muốn tìm gặp ông chủ tịch UBND tp người trực tiếp dự vào cuộc họp với đại diện Sư quán, nhà máy về vụ việc nhưng ông và cả ông bí thư đều bận họp.

Ông Janikovič đưa chúng tôi đến gặp bà Michalovičova làm ở phòng nhân lực và bảo rằng không được phép cho chúng tôi biết gì hơn ngoài điều: Bộ lao động, sư quán VN đồng ý với yêu cầu của ông Chủ tịch UBND tp đưa người VN về. Dù phải tốn phí rất nhiều trong việc mua vé, nhà máy sẽ đưa 157 công nhân VN về ngày 26/9/1990.

Sau đó ông Janikovič đưa chúng tôi đến gặp VB. Tại trạm VB, họ bảo rằng người chỉ huy không có ở đây, họ không biết nhiều về vụ việc này và cho biết sự việc do VB huyện Topolčany giải quyết. Tiếc rằng chúng tôi không có thời gian đến Topolčany cách đó vài chục cây số.

Chúng tôi nhờ một phiên dịch đưa chúng tôi vào nhà máy. Tại đây chúng tôi được biết rằng toàn bộ các giám đốc và các trưởng ban đều có cuộc họp. Cuối cùng chúng tôi tìm được ông Vidovič Anton, trưởng phòng nhân lực.

Hỏi: Chúng tôi nghe nói nhà máy đưa công nhân VN về vì họ đã đình công tập thể hôm thứ hai sau vụ xung đột?

Trả lời: Hoàn toàn không đúng, ngày đình công đó không là gì cả. Nhà máy hoàn toàn không muốn đưa họ về. Đưa họ về chúng tôi gặp khó khăn rất lớn. Chúng tôi phải làm thế vì sức ép của quân chúng. Đứng ra những người biểu tình gồm phần lớn bọn trẻ tuổi, hầu như chẳng ai làm việc trong nhà máy.

Hỏi: Nhà máy chuẩn bị thay thế những công nhân này như thế nào?

Trả lời: Chúng tôi đành phải nhận người Ba lan, dù rằng họ chẳng làm việc bằng người Việt nam. Nếu phải chọn những người công nhân Việt nam, Ba lan, Cu ba...tôi chọn công nhân Việt nam.

Hỏi: Việc bồi thường cho các công nhân VN do hủy hợp đồng được giải quyết ra sao?

Trả lời: Khi chúng tôi lên sư quán VN làm việc và ký biên bản về việc đưa công nhân VN về nước, việc này không được đưa ra. Hoàn toàn không được nói đến. Trong biên bản đó nói đến việc đưa công nhân nam ra khỏi Partizánske. Sư quán lập danh sách những người về trong chuyến bay. Sư quán đồng ý mà không đặt thêm bất cứ điều kiện nào.

Hỏi: Điều đó có nghĩa là nếu ai muốn ở lại và tìm được việc ở 1 nhà máy khác ngoài địa phận Partizánske thì nhà máy sẽ không phản đối?

Trả lời: Đúng như vậy. Tiếc rằng tôi không giữ biên bản đó để đưa cho các anh xem.

Ông quay sang hỏi phiên dịch: thế có bao nhiêu người về tất cả?

Người phiên dịch: Tất cả mọi người.

Hỏi: Chúng tôi nghe nói sắp đến sẽ có chuyến bay tiếp theo đưa số công nhân nữ còn lại về nước?

Trả lời: Không đúng! Chúng tôi cố gắng bằng mọi giá giữ họ lại. Tôi nhắc lại là nhà máy hoàn toàn không muốn đưa ai về. Tạm thời là vì sức ép của dư luận. Bây giờ tình hình đã khá hơn.

Trở về ulyt., bà Michalovičová không cho chúng tôi lên cư xá nữ để gặp các bạn ở đó. Tại ulyt. nam, nơi xảy ra cuộc đụng độ cách đó

gần 1 tháng, các bạn cho chúng tôi xem băng ghi hình dài khoảng 15 phút về cảnh đổ nát của ulyt. sau cuộc đụng độ do phía Tiệp quay. Tất cả cửa kính đều bị vỡ tan hoang, khắp nơi đầy gạch đá từ dưới ném lên, máu, người bị thương... Chúng tôi xin phép sao lại cuộn băng đó.

Buổi tối trong cuộc gặp mặt với các bạn trong ulyt., các nạn nhân, nhân chứng đã kể lại đầu đuôi sự việc. Câu chuyện được ghi lại vào băng cassette, với một hy vọng là sự thật Partizánske rồi có lúc sẽ được mọi người biết đến. Sau đó các bạn công nhân có mặt ở đó thay nhau ký vào một thỉnh nguyện thư gửi các ông: Đại sứ VN tại Tiệp khắc, Bộ trưởng bộ lao động VN, Bộ trưởng bộ lao động TK với 3 yêu cầu chính:

- 1 - Yêu cầu xét lại việc bồi hoàn do việc hủy hợp đồng trước thời hạn.
- 2 - Yêu cầu công bố kết quả điều tra, ai phải ai trái.
- 3 - Bảo vệ tính mạng các công nhân nữ còn ở lại làm việc tại Partizánske.

Ngoài ra các bạn còn ký vào một bức thư gửi cho tất cả các bạn VN còn đang học tập và lao động tại TK.

Cuộc gặp mặt kết thúc vào 2 giờ sáng ngày 22.9.1990. Sáng hôm sau chúng tôi phải trở về Praha sớm, các bạn ở đó đi thu nhập thêm chữ ký của anh vào thỉnh nguyện thư.

KẾT LUẬN:

- + Cho đến nay những người về nước vẫn chưa biết lý do tại sao họ phải về.
- + Phía VB TK không công bố kết quả điều tra, không phân định ai phải ai trái mà tuyên bố khỏa số cuộc điều tra.
- + Nội dung biên bản ký để đưa người VN về nước không được thông báo cho anh em.
- + Anh em về nước chỉ được mang 20 kg xách tay và 15 kg gửi balik. Số 25 kg xách tay (có trả cước) không có.
- + Tiền cước đóng hôm cho đến nay vẫn chưa được biết.
- + Chuyến bay được ấn định vào 18g30 ngày 26 tháng 9/1990.

Theo ý kiến chúng tôi thì vụ việc được giải quyết trên cơ sở nguyên tắc qui tội tập thể. Cả hai bên, sư quán VN cũng như phía TK đã giải quyết một cách hời hợt, vô trách nhiệm mà kết quả là công nhân VN tại Partizánske phải chịu toàn bộ hậu quả.

Làm tại Praha 22.9.90
BBT báo Diễn Đàn

Chú thích:

- Ubyt. 6 : Cư xá số 6.
- VB : Công an (TK).

THỈNH NGUYỆN THƯ CỦA CÔNG NHÂN PARTIZÁNSKE

- Kính gửi: - Ông đại sứ đặc mệnh toàn quyền nước CHXHCN Việt nam tại TK
- Ông bộ trưởng Bộ lao động VN
- Ông bộ trưởng Bộ lao động TK

Chúng tôi, công nhân Việt nam tại nhà máy giấy 29-8 Partizánske xin gửi đến các ông những lời thỉnh cầu sau đây.

Sau sự việc đáng tiếc xảy ra ngày 25 rạng ngày 26/8/1990, sau khi được công an, nhà máy, sư quán và chính quyền địa phương liên kết giải quyết, chúng tôi nhận được quyết định là tất cả

nam công nhân Việt nam phái về nước ngày 26/8. Quyết định đến một cách vội vã, bất ngờ chúng tôi không kịp chuẩn bị, những chúng tôi đã cố gắng thu xếp để có thể về đúng ngày mà sự thỏa thuận với nhà máy. Tuy nhiên chúng tôi có một số băn khoăn mà chúng tôi mong rằng các ngài sẽ giải quyết ổn thỏa.

Chúng tôi đã đề nghị sự quản liên hệ với phía Tiệp về việc đền bù cho chúng tôi do hợp đồng bị phá trước thời hạn những đến nay chúng tôi không nhận được bất cứ một giải đáp nào cả đến phút cuối cùng chúng tôi được biết rằng điều này không được nêu ra trong biên bản phá hợp đồng giữa sự quản và nhà máy. Vì vậy chúng tôi đề nghị các ngài xem xét lại một lần nữa việc này và nếu như đòi hỏi của chúng tôi là thỏa đáng, chúng tôi mong nhận được tận tay phần đền bù bổ túc theo công pháp quốc tế khi chúng tôi về nước.

Khi sự việc xảy ra, chúng tôi đã thông báo ngay cho sự quản nhưng mãi đến 2 ngày hôm sau đại diện của sự quản mới đến chúng tôi. Mong rằng những trường hợp tương tự sự quản hãy quan tâm nhiều hơn đến quyền lợi và sinh mạng của công dân mình.

Chúng tôi thiết nghĩ những biện bản, quyết nghị mà sự quản liên hệ ký với nhà máy về quyền lợi và số phận của chúng tôi nói riêng và công nhân ta nói chung phải được xuất phát từ nguyên vọng từ chính chúng tôi và sau đó phải được thông báo chính xác, kịp thời cho chúng tôi (tránh tình trạng đặt chúng tôi vào việc đã rồi). Cho đến bây giờ chúng tôi vẫn không được biết kết quả điều tra của công an Tiệp về vụ việc đang tiếp ngày 25/8/1990 - và có lẽ là chúng tôi không còn có cơ hội để biết ai phải ai trái. Chúng tôi thiết nghĩ điều đó cũng quan trọng trong việc sự quản ký biện bản với nhà máy về việc đưa chúng tôi về nước.

Chúng tôi đề nghị Ông bộ trưởng bộ lao động Tiệp khác liên hệ với những cơ quan có thẩm quyền trong việc bảo đảm an toàn cá nhân cho những công nhân hiện đang còn lại và tiếp tục làm việc trong nhà máy 29-8 Partyzánske, cũng như chính phủ chúng tôi đã cung cấp sự an toàn tuyệt đối về tính mạng cũng như tài sản cho tất cả những công nhân Tiệp khác đã và đang làm việc cho Việt nam.

Trân trọng kính chào các ngài.

Làm tại Part zánske ngày 21/9
Những người làm đơn cùng ký tên dưới đây:

Trần Kống Khanh, Nguyễn Anh Dũng, Trần Anh Dũng, Đinh Công Trung, Trương Hữu Trí, Nguyễn Hữu Đức, Đoàn Ngọc Tuấn, Đào Văn Tý, Quan Huy Thái, Nguyễn Sơn Thành, Nguyễn Văn Tú, Phạm Chí Trung, Nguyễn Trung Hùng, Đoàn Hùng, Đỗ Thăng, Vũ Cường, Hiếu, Vũ Công Hoan, Nguyễn Duy Chiến, Đoàn Huy Lễ, Vũ Anh Trung, Nguyễn Việt Bầy, Ngô Nhật Nam, Cao Duy Dũng, Lê Tấn Chương, Ngô Thủy, Đức Hà, Vũ Hoàng Oanh, Việt Bắc, Nguyễn Văn Hùng, Vũ Xuân Tiên, Tô Thanh Trà, Nguyễn Đức Trọng, Hữu Nghị, Đặng Khoa, Ngọc Hùng . . .

THƯ CỦA CÔNG NHÂN PARTIZÁNSKE
GỬI CÁC BẠN VIỆT NAM ĐANG
LAO ĐỘNG VÀ HỌC TẬP TẠI TIỆP KHÁC

Chúng tôi lll công nhân đang làm việc yên ổn tại nhà máy ZDA Partyzánske phải đột nhiên về nước xin gửi lại anh chị em còn đang làm việc và học tập tại Tiệp khác một vài lời tâm tình sau đây.

Đất nước ta có Đại sứ quán đặc mệnh toàn quyền để chăm lo đời sống quyền lợi và sự an toàn cho những kiều dân của đất nước mình đang

lao động, học tập trên đất Tiệp. Bộ máy của sự quản về hình thức thì rất đầy đủ đồng người và có vẻ có hiệu lực những thực sự năng lực của những người giúp việc cho đồng chí đại sứ (mà ban quản lý lao động là tiêu biểu) thì thật sự yếu kém về năng lực (nhìn nhận sự việc, xử lý sự việc, ký kết văn bản) và tùy tiện về phương hướng giải quyết cũng như về cách giải thích những việc đã làm thiệt hại đến quyền lợi của chúng tôi. Ví dụ như sự việc xảy ra đêm 25/8 đồng chí vùng trưởng gửi điện trực tiếp lên sự quản yêu cầu cán bộ về giải quyết ngay. Trên đó đã nhận được điện, đã biết sự nghiêm trọng của sự việc nhưng mãi đến sáng ngày thứ hai mới cử cán bộ về (đồng chí Hà - Một nhân viên bình thường của ban quản lý lao động). Sau này chính đồng chí vùng trưởng cũng nói là đồng chí Hà chẳng giải quyết được gì. Khi phía ban quyết định đưa khẩn cấp chúng tôi về nước thì đồng chí Kỳ trưởng ban lao động trả lời với đồng chí Mùi là ban không có quyết định đưa công nhân ở Partyzánske về nước, vậy mà sau đó 3 ngày nhà máy lại chia quyết định ký với Ban thỏa thuận cho chúng tôi về nước. Ban chẳng gửi cho vùng một văn bản cũng như một lời giải thích nào. Tại sao Ban lại có thể ký tắt với nhà máy mà không hề hỏi ý kiến cũng như gửi một văn bản cho những người đại diện của mình ở vùng.

Đồng chí trưởng ban trả lời về việc đền bù 8 tháng về trước hiệp định của chúng tôi một cách thật là tùy tiện (theo bản ghi của đồng chí Mùi vùng trưởng lên gặp ban): việc bồi hoàn thiệt hại không có vì khi ký các hiệp định không tính đến việc phải về trước thời hạn. Chúng tôi phải xa gia đình để sang đây làm việc mong đạt được một kết quả thiết thực việc về trước 8 tháng gây cho chúng tôi những thiệt hại lớn sau đây:

- Về trước 8 tháng mỗi người bình quân thiệt hại từ 10 ngàn đến 16 ngàn của-ron, ảnh hưởng không nhỏ tới hiệu quả của chuyến đi lao động này.

- Về nước đột ngột, đồng hôm đột ngột, chúng tôi gặp khó khăn lớn về số lượng hàng và tiền đóngkhởi bởi thiếu thời gian chuẩn bị chắc các bạn sẽ lường được sự khốn đốn của chúng tôi trong thời gian vừa qua.

- Các cán bộ và công nhân Tiệp đã và đang làm việc trên nước ta được ưu đãi mọi mặt và bảo đảm an toàn tối đa về tính mạng và tài sản trong khi đất nước mình còn rất nghèo, vậy mà họ lại dùng súng cho bọn còn đồ đập phá tan hoang nơi ở của chúng tôi, đe dọa chúng tôi hàng ngày (như dọa đốt nhà) mà cơ quan an ninh của Tiệp làm ngơ, cơ quan đại diện của đất nước ta lại chấp nhận giải quyết vô dũa cả năm đưa toàn bộ chúng tôi về nước. Hối rằng thế diện của con người Việt nam trên trường quốc tế sẽ được các cơ quan bình luận của thế giới bình luận ra sao.

Về tinh thần làm việc và sự trung thực của phiên dịch, các cán bộ vùng khi phải đối đầu với các nhà máy trong việc đấu tranh quyền lợi cho anh em chúng ta chắc các bạn thấy cũng thiếu niềm tin như chúng tôi, bởi vậy chúng ta không nên giao phó toàn bộ những cuộc đối thoại ký kết có quan hệ đến quyền lợi chúng ta cho sự may rủi mà chúng tôi nghĩ rằng chúng ta cần bầu những đại diện từ trong anh em chúng ta để họ có quyền tham gia ban bạc trước khi các văn bản được ký kết để chúng ta không bao giờ bị đất vào những hoàn cảnh không sao cứu vãn được như chúng tôi.

Partizánske, ngày 21/9/1990

Tập thể công nhân Partyzánske cùng ký tên dưới đây:

Nguyễn Anh Dũng, Trần Công Khanh, Phạm Chí Trung, Quan Huy Thái, Nguyễn Trung Hùng, Đoàn Hùng, Vũ Cường, Hiếu, Đoàn Ngọc Tuấn, Nguyễn Sơn, Vũ Anh Trung, Đoàn Huy Lễ, Vũ Hoàng Oanh, Ngô Nhật Nam, Cao Duy Dũng, Trương Hữu Trí, Nguyễn Văn Tú, Đào Văn Tý, Công Trung, Trần Anh Dũng, Nguyễn Hữu Đức, Vũ Công Hoan, Nguyễn Duy Chiến, Đỗ Thăng, Nguyễn Việt Bầy, Việt Bắc, Nguyễn Văn Hùng, Vũ Xuân Tiên, Lê Tấn Chương, Ngô Thủy, Đức Hà, Tô Thanh Trà, Nguyễn Đức Trọng, Hữu Nghị, Đặng Khoa, Ngọc Hùng...

BÀO CHỈ TIẾP VỀ CUỘC BIỂU TÌNH 26.9.1990

TRỤC XUẤT NGƯỜI VIỆT NAM

Sân bay Ruzyňe chiều qua mang dấu hiệu của một sự kiện đặc biệt. Dưới sự giúp đỡ của cảnh sát, tại đây đã diễn thủ tục hải quan cho gần 150 người công nhân VN trẻ tuổi, họ bị trục xuất vì cuộc xung đột hồi tháng 8 ở thành phố Partizánske. Khoảng 100 sinh viên và công nhân VN ở Praha và Plzeň đã phản đối lại việc trục xuất cưỡng bức này.

Việc đưa người VN từ xí nghiệp 29. Augusta ở thành phố Partizánske về nước đã được thực hiện trên cơ sở sự kiện ngày 25.8 năm nay. Ngày hôm đó tại Partizánske đã xảy ra một vụ việc mà sau đó 8 người VN bị thương và 2 công dân ta (người Tiệp) bị thương nặng, 13 người khác bị thương nhẹ. Tiếp sau đó những công dân địa phương đã gây áp lực mạnh lên các cơ quan và tình hình được giải quyết bằng quyết định của chính phủ VN: tất cả công nhân VN đang làm việc tại Partizánske bị đưa về nước.

Những thông tin mà chúng tôi nhận được hôm qua lại chứng tỏ rằng toàn bộ sự việc có nên tảng khá là mâu thuẫn. Hẳn sẽ là công bằng nếu như chỉ có những người phạm tội bị đưa về nước. Nhưng theo tạp chí tiếng việt (samizdat) tại Praha Diễn Đàn thì cuộc xung đột này đã không được xử lý đến nơi đến chốn, lỗi của đại sứ quán VN và cả phía ta. Cho đến nay những kẻ phạm tội vẫn chưa bị xác định và như thế là sự trục xuất được thực hiện trên cơ sở kết tội tập thể. Sự thật này cũng là nguyên nhân cuộc biểu tình của người VN, họ phản đối lại cách làm việc này.

Cuộc biểu tình và kiểm tra hải quan những người bị trục xuất đã diễn ra có trật tự, không có sự cố và sự cố mất của các cơ quan an ninh to ra là thừa. (Nhưng như đài truyền hình Tiệp khác đưa tin, một phần những người bị trục xuất đã biến mất trong khi được chở tới sân bay.)

Zemědělské noviny

(27.9)

QUYỀN LỢI CHO TẤT CẢ MỌI NGƯỜI

Hàng trăm sinh viên và công nhân Việt nam đã tụ tập ở sân bay Ruzyňe ngày hôm qua (26.9) để biểu thị sự bất bình với quyết định của các cơ quan chức trách của Tiệp khác. Sau vụ xung đột vào tháng 8 tại Partizánske vừa qua, toàn bộ công nhân VN tại đây đã phải về nước dù có hay không có tội và bất chấp cả thời hạn đã được ký kết trong hợp đồng lao động. Những khẩu hiệu trong cuộc mít-ting "Phản đối việc kết tội tập thể" và "Chúng tôi muốn về nhà nhưng về đường hoàng" một lần nữa cho chúng ta thấy rằng việc tôn trọng nhân quyền vẫn chưa là việc tất nhiên dù là cuộc cách mạng đã qua đi một năm. Những người VN đã có thái độ thân thiện và cố gắng giải thích cho các phóng viên báo chí tình hình và lập trường mà tương chừng như để được hiểu của mình.

(Lidové Noviny, 27.9)

Příčinou vypovězení byl incident v Partizánském Deportace Vietnamců Rozporuplný odsun na základě kolektivní

Praha (ert) - Ruzyňské letiště bylo včera pozdě odpoledne ve znamení mimořádné události. Za policejní asistence zde probíhala odbovená seskupení vietnamských

Práva pro všechny

Několik stovek vietnamských studentů a dělníků chromáhlí se na zlaté, aby na zlaté ku

Demonstrace Vietnamců proti deportaci Lidská práva všem

NHÂN QUYỀN CHO TẤT CẢ MỌI NGƯỜI

Praha (ČTK) - Chiều hôm qua (26.9), tại sân bay Ruzyňe, một không khí căng thẳng tột độ đã xuất hiện trước chuyến bay về nước của những người lao động Việt nam ở nhà máy 29.8 thuộc thành phố Partizánske.

Khoảng 3 giờ đồng hồ trước khi chiếc chuyên cơ xuất phát bay về Hà nội, khoảng 200 sinh viên và công nhân ở Praha, Plzeň và nhiều nơi khác cùng những người phải rời khỏi Tiệp khắc đã tụ tập trước tòa nhà của sân bay để hô khẩu hiệu và căng biểu ngữ: "Tại sao lại kết tội tập thể?", "An toàn cho tất cả mọi người" v.v... Họ cố gắng tập trung sự chú ý của mọi người vào sự bất công mà theo họ những đồng bào của họ đang phải hứng chịu.

Sự thực của vấn đề là như thế nào? Chúng tôi nhận được câu trả lời tại Partizánske, nơi mà cách đây 1 tháng 1 ngày đã xảy ra trận đánh nhỏ giữa những công dân VN và Tiệp khắc. Cả hai bên đều có một số bị thương. Tại Partizánske sau đó đã xuất hiện một bầu không khí thù địch với người VN. Ban lãnh đạo nhà máy 29.8 vì vậy đã quyết định trục xuất nhanh chóng tất cả những nam công nhân tại đây không cần phân biệt là có tham dự cuộc ẩu đả hay không. Khi hợp đồng được máy bay, khoảng 40 nữ công nhân nữa (muốn hoặc không muốn về nước) được bổ xung thêm vào số đó. Nhà máy giấy ở đây đã thực hiện bước này dù là họ đã dự đoán được những khó khăn trong việc đảm bảo cho việc sản xuất được trơn tru khi thiếu những người thợ VN, để xoa dịu công chúng đang nổi giận và nghe đầu cũng vì người VN đã che giấu cho kẻ phạm tội, làm cản trở cuộc điều tra. Ngược lại người Việt nam tự vệ bằng cách chống lại sự vi phạm hiệp ước giữa hai chính phủ và sự không giữ đúng hợp đồng lao động, theo hợp đồng thì họ được ở lại đây 4 năm. Họ đội tiên bồi thường cho thời gian lao động bị cắt và đòi biết kết quả của cuộc điều tra. Bầu không khí trước tòa nhà của sân bay gợi cho người ta thấy sự yên lặng trước cơn bão tố với những ánh chớp nhấp nháy. Để tách riêng số người VN dành cho chuyến bay người ta phải sử dụng 1 tốp cảnh sát mang theo chó và 1 chiếc xe lớn. Mãi một giờ trước khi bay những người hành khách VN mà phần lớn là không tự nguyện mới vào phòng lớn của sân bay để làm thủ tục hải quan. Một nhân viên hàng không của sân bay đã giải thích cho 1 phóng viên ČTK và chỉ ra những kinh nghiệm đáng buồn khi một số người VN làm những

mạnh khỏe với họ nhiều và hành lý. Cũng không có gì là bí mật với sự thật là hiện nay ở TK có một số người VN (con số không thể xác định chính xác được) chạy trốn, không muốn quay về nhà và trốn ở bất kỳ nơi nào mà họ có thể trốn được.

(Svobodné Slovo, 27.9.90)

◦ Ngoài ra trên các nhật báo khác của Tiệp khắc như Mladá Fronta, Občanský deník và Rudé právo cũng đưa tin về cuộc biểu tình hôm 26.9 của chúng ta. (tin ngắn)

Thứ sáu, 28.9.90 phóng viên báo Rudé právo đã đến gặp BBT DD để xin lỗi về việc đưa tin không đầy đủ về cuộc biểu tình và tìm hiểu thêm về sự việc cũng như hứa sẽ đến Partizánske để biết rõ hơn và gặp BBT DD trong tuần sau.

Chương trình thời sự truyền hình trên kênh FT truyền hình Tiệp khắc lúc 19g30 đã đưa tin và hình ảnh của cuộc ra đi ở Partizánske của những công nhân Việt nam ta ở đây về cuộc biểu tình ở sân bay Ruzyně - Praha với lời bình luận: "Trong một xã hội văn minh, người ta không thể bị xét xử thiếu tòa án".

Ông Đoàn Đức & Partizánske

Ngày 24/9/1990, lúc 15 giờ 30, thanh niên Praha, Plzen, Ostrava, Zlín, Brno, Kladno đã gặp và trao toàn bộ văn bản liên quan đến vụ xung đột tại Partizánske cho ông Đại biện lâm thời Đoàn Đức tại trụ sở Đại sứ quán, số 6 phố Holečková, Ông Đoàn Đức đã nhận xét tất cả các văn bản và trả lời các câu hỏi sau đây của chúng tôi:

Hỏi: Ai trực tiếp giải quyết cũng như việc quyết định về nước trước thời hạn của công nhân Việt nam tại Partizánske ?

Ông DD: Ông Kỳ.

Hỏi: Bản thân ông có biết hay nhận được văn bản gì về việc giải quyết này ?

Ông DD: Tôi chưa nhận được văn bản nào cả, chỉ nghe nói lại qua loa.

Hỏi: Ông có biết rằng họ sẽ về ngày 26/9 này không ?

Ông DD: Có.

Hỏi: Theo ông, tại sao họ phải về ?

Ông DD: Vì nhà máy không có chỗ làm cho họ nên họ phải về trước thời hạn. Vụ xung đột chỉ đóng vai trò rất nhỏ trong việc họ phải về nước.

Hỏi: Như vậy nhà máy tự hủy hợp đồng trước thời hạn, ông có ý kiến gì về điều này ?

Ông DD: Trong tình hình hiện nay, vì mối quan hệ giữa hai nhà nước, vì lợi ích lâu dài của hai bên, nên phía ta phải hy sinh một số quyền lợi nhỏ, chẳng hạn như phải đưa một số người còn lại ba tháng nữa mới hết hạn về trong dịp này.

Hỏi: Ông Kỳ, trưởng Ban lao động, tuyên bố trên Báo Tiền phong và Đài tiếng nói Việt nam rằng: Sứ quán và Bộ lao động sẽ đảm bảo bồi hoàn cho những người lao động bị hủy hợp đồng về trước thời hạn. Ông nghĩ gì về điều này ?

Ông DD: Đây chỉ là ý kiến riêng của ông Kỳ. Giữa hai nhà nước hiện nay không có văn

bản về việc bồi hoàn cho người về trước thời hạn.

...

- Cám ơn ông.

Cuộc gặp mặt kết thúc vào lúc 17 giờ 20.

Praha, ngày 24/9/90
BTC cuộc biểu tình

Sự thật

Hãy nói cho tôi

Ai đã đem nhũ điều hoa gấm

Để che đi Sự thật đau thương

Nhưng đắng cay sao che nổi suối chàng

Sẽ gào thét thức tỉnh lòng nhân loại. *đường*

Ai đã đem những kỳ hoa vĩ trái

Hồng rú ngủ yên Sự thật bấy nhiêu năm.

Nhưng ngọn lửa thời gian vẫn thiêu đốt cõi *lòng*

Tim héo hơn sao ai tài ru ngủ.

Ai đã dựng móng vuốt cuồng ác thú

Để xóa đi Sự thật dưới bạo cường.

Sự thật lịch sử đi như những con đường

Đã hằn xuống thành vết đau trên đất mẹ.

Ai đã dựng những nhát gươm chia rẽ

Để tách rời Sự thật với con người.

Nhưng Sự thật với ta là chính cuộc đời

Như một biển - ai tài nào tách nổi.

Ai đã lấy màn sương giả dối

Hồng lu mờ Sự thật tựa núi non,

Nhưng ánh sáng ban ngày sẽ rọi

Sương âm tan núi sừng sững mãi còn !

Ai đã dùng hãm dọa roi đòn

Để nén Sự thật dưới kinh hoàng sợ hãi.

Cần rằng Sự thật chịu những đòn oan trái

Nhưng kiên cường đâu có chịu cúi đầu.

Ai gian cầm Sự thật chôn ngục sâu

Nơi tường đá và bốn bề lưới sắt.

Những tiếng kêu long trời lở đất

Vượt mọi không gian và mọi thời gian !

Sự thật !

Hãy nhìn thẳng vào mắt nhau mà nói.

Đừng lảng tránh quanh co bằng mấy chục năm

Còn chút lương tri xin hãy làm NGƯỜI *dài*

Đừng bắt chước con Sên thụt đầu vào vỏ.

Praha 1.8.1990

Cũ Lãn

Dân tộc và thời đại

Chúng ta đang sống trong những năm cuối cùng của thế kỷ 20, một thế kỷ với biết bao thay đổi to lớn, mang tính sống còn của Trái đất và toàn thể nhân loại, từ những xung đột ý thức hệ cho đến những cuộc đại chiến, từ sự bùng nổ của cuộc cách mạng KHKT cho đến sự hủy hoại môi trường sống bởi sự vô ý thức của con người v.v..., chúng ta đang ngẫm lại cái hay, cái dở của những người đi trước mặc dầu chúng ta chưa có đủ thời gian chín mùi và chưa đạt được sự bình tâm khả dĩ để đánh giá lịch sử một cách khách quan hơn; chúng ta đang cố gắng vận động tất cả trí tuệ và sức lực để cố thể đưa loài người bước vào thế kỷ 21 với một viễn cảnh đẹp hơn.

Sự vận động của các biên giới xã hội dường như đang diễn ra theo một quy luật phổ biến trong thế giới tự nhiên: quy luật phát triển theo đường tròn ốc (spirale); nghĩa là các hiện tượng đặc trưng của xã hội (ví dụ: tính phân hóa dân tộc, tính liên kết quốc tế, sự khủng hoảng ý thức, tính nhất nguyên, đa nguyên v.v...) hầu như được lặp lại sau một khoảng thời gian phát triển nào đó,

những ở quy mô và tính chất phức tạp hơn. Trong nội hàm đó, thế giới ngày nay dường như được đặc trưng với sự quay lại của tính chất phân hóa dân tộc. Nếu như khoảng nửa thế kỷ trở lại đây, hình thể chính trị cơ khuyển hướng liên kết với những sắc thái khác nhau: chính trị quân sự, kinh tế, lãnh thổ, hoặc dựa trên cơ sở ý thức hệ nào đó thì bây giờ mỗi dân tộc cơ khuyển hướng đứng lên để đấu tranh cho sự tồn tại phát triển và tìm lại bản sắc của riêng mình. Trong quá trình dân tộc hóa đó, tất cả những hình thức liên kết trước đây, kể cả sự liên kết ý thức hệ hoặc lý mỗ, tan rã đi hoặc chỉ mang tính cách hỗ trợ trong một phạm vi nào đó.

Trong xu thế chung đó, VN đang cần tìm lại chỗ đứng hợp lý của mình trong cộng đồng thế giới. Nếu như năm 1975, VN với thắng lợi của cuộc chiến tranh chống Mỹ trở nên hình tượng tiêu biểu của phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc, là lương tri của tinh thần yêu chuộng tự do, chống áp bức, thì hiện nay VN cần trở lại với bản sắc cốt lõi của nó: đó là sự cần cù thông minh, sự khiêm tốn kiên đáo và sự đoàn kết. Cũng nên nhớ thêm rằng thế giới khâm phục VN trước đây là chính là ở ý chí quyết khởi, ở tinh thần tự chủ dân tộc, chủ không phải ở sự ưu việt nào của "chủ nghĩa xã hội" như đã tồn tại khoảng 60 năm vừa qua. Sự "ưu việt" đó lẽ ra phải được chứng minh bằng thực tế xây dựng kinh tế và xã hội...

Không biết đưa ra những đặc điểm của dân tộc VN như trên là có tự do cao minh quá hay không nhưng nếu bắt cứ người VN nào còn công nhận một phần sự thực trong đó, hơn lúc nào hết hãy xem lại vị trí của mình, xác định trách nhiệm và góp phần vào sự nghiệp chung, bất luận ý thức hệ nào. Nhưng cuộc chiến tranh cũng với những sai lầm trong quản lý kinh tế, xã hội sau 15 năm thống nhất đất nước đã để lại những hậu quả thật nặng nề: về kinh tế các cơ sở hạ tầng suy thoái, thất nghiệp tăng nơ nước ngoài lớn (khoảng 20 tỷ dolar) mà không có tiềm năng dự trữ; về kiến trúc thượng tầng, văn hóa giao dục không có điều kiện duy trì và phát triển, trí thức được đào tạo không hiệu quả, không mục đích, đạo đức xã hội suy đồi nghiêm trọng, lòng người, nghĩa đồng bào nghị kỵ, lý tán v.v...; không biết thế hệ chúng ta hôm nay có trang trải được không hay còn cháu chúng ta lại tiếp tục gánh chịu thêm?

Trách nhiệm đó trước hết thuộc về Đảng CS VN. Nếu hiện nay cơ những người lỗi lại mọi lỗi lầm, sự sai sót trong quá khứ trong một tâm trạng chưa đủ khách quan để đối hỏi loại bỏ vị trí của Đảng CS VN, thì đó là điều quá khích và không đo lường, những người lãnh đạo Đảng cũng cần phải thấy rõ rằng lúc này không phải là lúc đối chọi về mặt ý thức hệ, thuộc do công dân không phải là "yêu nước là yêu CNXH" mà là kết quả những hành động trả lại bản sắc tốt đẹp của dân tộc cho bộ mặt VN ngày nay, chỗ đứng của Đảng trong xã hội VN được đảm bảo bởi tính chất lợi ích và uy tín của nó chứ không phải bằng quyền lực áp chế; và phải có những hành động đúng cam trong đường lối của mình. Hãy cho đảng viên tìm thấy được mình trong vòng tay dân tộc vì trước hết đó là những con người sinh ra và lớn lên từ mảnh đất này, từ không gian còn âm âm tiếng nói của cha ông vọng đến đời sau này.

Di sản của cuộc chiến tranh trước 75 thực tế còn nặng nề hơn nhiều và nhức nhối hơn cả là sự hận thù ngăn cách trong lòng những con người từ hai phía chiến tuyến khác nhau. Sự hận thù với đặc điểm tâm lý á đông đặc trưng ấy cộng với lòng tham quyền lực vô hạn của những con người quá khích sẽ không để cho quá trình biến đổi chính trị xã hội ở VN được tiến hành một cách êm a, nhanh chóng và trong sáng như chúng ta mong muốn. Lực lượng bảo thủ của Đảng CS không để đảng tử bỏ mọi chỗ đứng của mình một cách "thanh thiện", các lực lượng cực hữu đã một lần mất đất không để gì quên đi những mất mát và mọi thứ cách đây chưa lâu, những người dân có cuộc sống ít nhiều gắn liền với chế độ XHCN (kể cả những đảng viên bình thường) lo sợ những hành động phân biệt, trả thù mà bản thân họ từng là nạn nhân và nhân chứng cho những bị kích tương tự do lực lượng cầm quyền của cả hai bên chiến tuyến gây nên. Xã hội VN chưa tạo ra cho mỗi người dân một ý thức tự tin làm chủ, hay nói cách khác ý thức dân chủ khá đi để nắm lấy vận mệnh dân tộc một cách chắc chắn; nỗi lo sợ triển miên tử sự đe dọa chết chóc của chiến tranh cho đến không khí thủ tiêu đấu tranh trong chế độ XHCN, từ sự lo lắng miêng cơm manh áo cho đến những đe dọa của các thế lực đen tối bên ngoài làm cho con người VN tê liệt khả năng vươn đến cái xa hơn. Rồi đây, sự xung đột của các lực lượng quá khích từ 2 phía chiến tuyến hẳn sẽ dấy những người dân bình thường ấy đến ngưỡng cửa của một cuộc tương tàn đồ máu mới? Có phải chăng, dân tộc VN lúc này cần có một lực lượng khá đi trẻ trung, vô tư, vì tình, thương và hòa bình cho cơ dân tộc, đoàn kết thực sự, không tính toán riêng tư để lo cho sự nghiệp chung? Và hành động với một sự tinh táo cần thiết để không bị lợi dụng bởi một phía nào đó, và vô hình chung góp phần làm bùng nổ cuộc nội chiến? Thật là nan giải khi đặt ra những câu hỏi xem chừng như không tưởng ấy, nhưng dù sao để kết thúc những suy nghĩ ngăn nán, tác giả muốn nêu nên 2 điều tâm niệm: bất cứ hạnh đồng nào đưa dân tộc VN trở lại cảnh máu lửa lâm than đều là tội ác, không gì biện hộ được và VN sẽ tìm lại bản sắc của mình trong một khung cảnh thực sự tự do, dân chủ, hòa bình và nhân ái; lòng tin đó là lẽ sống. □

Praha, ngày 3/9/1990
Tuyết Hân

Nét mới trong SH công đồng

Khi mới đặt chân lên đất nước bạn tôi đã được nghe người ta nói đầu tranh từ "Công đồng người VN tại Tiệp khắc". Với những người sống xa Tổ quốc, ngôn từ ấy thoạt đầu nghe có vẻ gần gũi, thân thương và gần bó lắm sao. Nhưng chẳng bao lâu tôi nhận ra đó chỉ là những từ gần ghép và trống rỗng, bởi ngoài sự liên hệ giữa các cá nhân với nhau dường như họ không có một hoạt động nào rõ nét để chứng minh ở đây có sự tồn tại một cộng đồng, người, mặc dù chúng ta có đầy đủ các ban bộ: Đảng ủy, Công đoàn, Đoàn thanh niên... song những hoạt động của nó chỉ bó hẹp trong phạm vi khuôn khổ tổ chức mình và trên thực tế nó đã tồn tại vì hình thức cần phải có hơn là sự hữu ích cho cuộc sống. Sự quan - cơ quan đại diện VN ở nước ngoài lẽ ra nó phải là trái tim thần yêu của cộng đồng, nhưng đáng tiếc ít ai coi như thế. Đã có quá nhiều cuộc họp, ra hết chỉ thị, nghị quyết này đến chỉ thị, nghị quyết khác để vức các cơ quan kia đây phải hoạt động nhưng cũng không làm chuyên biến được tình hình bởi vì mọi người ra đi vì mục đích cải thiện đời sống là chủ yếu nên lo lắng làm ăn đã choáng ngợp hết thời gian của họ và ít ai còn quan tâm đến sự tồn tại và hoạt động của tổ chức mình, Điều này ít nhiều đúng cả với những người làm công tác Đảng, đoàn chuyên trách. Một nhà báo Tiệp đã có lý giải rằng người lao động Việt nam phải làm việc hơn người của họ từ 5 đến 7 giờ trong ngày (làm thêm trong nhà máy, buôn bán chợ trời, lo trần hàng gửi về nước...).

Những tưởng mọi người đã hoàn toàn thờ ơ với số phận đất nước, thế mà kể từ khi các tờ báo như Diêm tin báo chí, Diễn đàn, Thời mới do một nhóm sinh viên và nghiên cứu sinh ở một vài trường đại học biên soạn và phát hành, thì cái công đồng lặng lẽ và rơi rạc kia bỗng có sợi dây liên kết, lại và trong sinh hoạt tinh thần có cái gì đó mới lạ và tôi chợt nhận ra đó là một cộng đồng người nhất thiết phải có một tiếng nói chung, có sự giao lưu văn hóa và tình cảm mà chính các tờ báo trên ít nhiều đã đóng được vai trò ấy. Thoạt đầu những người biên soạn nó chỉ làm một việc hết sức khiêm tốn là biên dịch lại những bài viết đã được đăng trên báo Tiệp mà theo họ là cần thiết cho nhận thức đối với người VN; nhất là tình hình diễn biến xung quanh công cuộc cải tổ ở Đông Âu và đời mới ở VN. Nhưng ngày nay họ đã tiến xa, hơn nhiều, đó là viết và cho đăng những bài của bạn đọc thể hiện chính kiến và quan điểm của mình về tất cả những vấn đề bức xúc trong đời sống chính trị, kinh tế xã hội. Những điều đáng nói nhất vẫn là những bài viết về vấn đề thời sự chính trị nóng bỏng, đó là quan điểm đa nguyên, đa đảng, ra tuyên ngôn ủng hộ yêu sách của sinh viên Lào đòi VN rút hết quân về nước, lên tiếng phản đối cách làm việc quan liêu, của quyền của sự quan, ban quản lý lao động, phòng lãnh sự... - nơi mà trước kia là khu vực cấm và đối các cơ quan này phải công khai thông báo cho toàn thể cộng đồng biết số tiền thu của những người làm giấy tờ, thủ tục cho người thân sang chơi hay đi thăm quan hoặc lệ phí thu đối hộ chiếu mà theo họ là vô lý và nhập nhằng. Chính những việc làm trên đã gây ra sự khó chịu với các nhà chức trách, vì không ai ngờ rằng lớp người vẫn được coi là "ăn chưa no, lo chưa tới" và mới chỉ chấp chúng đi những bước đi đầu tiên trên con đường tham gia vào làm báo lại làm những việc động trời đến thế. Lúc đầu tôi hỏi hợp theo dõi và nghi ngờ sự tồn

tại của nó bởi khắp nơi người ta đồn đại không sớm thì muộn sự quan và Đảng ủy sẽ cầm và thi hành kỷ luật những người biên soạn nó. Nhưng cho đến nay, ngoài việc buộc những người trong ban biên tập là bởi họ VN trên trường quốc tế, tuyên truyền những quan điểm xa lạ với đường lối, chủ trương của Đảng, kích động tư tưởng chống chính phủ... các nhà chức trách vẫn tỏ ra thận trọng. Chính những điều kết tội thiếu công bằng trên đã gây ra sự phản ứng đồng loạt của 3 tờ báo bởi những việc làm tốt của họ như đem đến cho bạn đọc một nguồn thông tin phong phú, giữ thủ yếu câu tổng thông Havel can thiệp để chấm dứt những cuộc xung đột giữa người Tiệp và VN, phản đối các phương tiện thông tin đại chúng của Tiệp đưa tin thiên vị trong những vụ việc trên... thì đường như bị lộ đi hay ít ra cũng không đánh giá đúng sự đóng góp của họ. Tôi cũng không hiểu vì sao thư trả lời sinh viên trường đại học điện máy Plzen của Đại sứ Nguyễn Phú Soái lại không đăng trên các tờ báo của sinh viên và nghiên cứu sinh mà chỉ đăng trên tờ Quê hương. Phải chăng ông Soái coi báo của họ là "cá thể"? Nếu quả thật như vậy thì chính điều này đã làm hại uy tín của ông vì tờ Quê hương ít đến được với bạn đọc hơn so với báo của họ.

Một sự thật thay đổi theo năm tháng là BBT của cả 3 tờ báo đó thấy mình không đơn độc nữa và sẵn sàng đối phó với mọi hình thức xử lý của những nhà chức trách, bởi hầu thuận của họ không những chỉ là một lực lượng khổng lồ bạn đọc trong số hơn 3 vạn người đang sống và lao động tại đây mà còn có một số ít độc giả từ các nước Đông Âu khác như Liên xô, Đông Đức, Hungari thậm chí cả ở Canada nữa. Trong số ấy không chỉ là những học sinh, sinh viên, những người vô tổ chức kỷ luật, mà đại đa số là đoàn viên, đảng viên và không ít mới đã quyên góp tiền ủng hộ kinh phí của các tờ báo mang tính chất tập thể đôn vị. Còn có nhiều đánh giá khác nhau trong dư luận công đồng về việc làm của họ, song chính các tờ báo trên đã trở thành môa ăn tinh không thể thiếu với bạn đọc vì hàng nửa năm nay không ai nhận được một tờ báo nào từ quê hương và chính qua các tờ báo kia mà ít nhiều họ hiểu được những gì đang diễn ra xung quanh mình. Chính vì điều này mà trong cuộc hội thảo tại Plzen ngày 21/7 vừa qua khi giáo sư Lê Hoàng Việt - trưởng phòng quản lý lưu học sinh - thông báo đã nhận được nhiều thư, chữ ký yêu cầu chấm dứt hoạt động của các tờ báo trên thì BBT tờ Diên đàn liền cơ sang kiến lấy chữ ký ủng hộ và ngay lập tức mấy trăm người dự hội thảo hôm đó đã ký tên vào bản kiến nghị đòi nó phải được tồn tại một cách bình đẳng. Đã đến lúc phải hiểu rằng không thể lấy ý kiến của một nhóm người này để bẹp ý kiến của một nhóm người khác. Ngoài sự ủng hộ từ phía công đồng, những sinh viên, nghiên cứu sinh còn nhận được sự ủng hộ đặc lực của nhà trường như cho mượn phương tiện ấn loát và nói chung dư luận xã hội Tiệp có cảm tình với tầng lớp sinh viên - những người đã đứng cam đi đầu trong cuộc "cách mạng nhưng lụa", phê thuật quyền lãnh đạo của những người công san vào cuối nam ngoài.

Sẽ là thiếu công bằng nếu như nói đến nét mới trong sinh hoạt công đồng không kể đến sự ra đời và tồn tại của tờ Quê hương (do ban cán sự Đoàn biên soạn). Về danh chính ngôn thuận đây là tờ báo chính thức được Sự quan và Đảng ủy chú ý đồng cho phép xuất bản. Nếu chúng ta thật sự là những

người tôn trọng trí thức thì không phải không tìm thấy một sự hữu ích nào cho nhận thức từ mọi dung của nó. Song một câu hỏi đặt ra: Tại sao cũng có cũng một thời điểm ra đời như là ĐĐ, nó lại không nhận được sự ủng hộ cả về vật chất và tinh thần lớn như thế? Đây không những chỉ phản ánh hiện tượng chán đoạn mà còn ở chỗ báo chưa dùng một lượng thông tin chưa phong phú. Mọi người sau một thời gian dài bị đánh lừa bởi những thông tin tuyên truyền một chiều, bấy giờ họ "ngghi ngờ tất cả" và muốn được biết cả thông tin tuyên truyền để tự so sánh và rút ra kết luận cho mình. Chính điểm này là bí quyết của sự hấp dẫn mà bạn đọc đã dành cho ĐĐ, ĐTBC, TM.

Có một nghịch lý nhỏ nhỏ là chính sự ra đời của các tờ báo trên đồng thời với việc đem lại nét mới trong sinh hoạt cộng đồng cũng kéo theo một sự phân hóa nhất định, bởi có người ủng hộ tờ này, phân đối tờ kia. Đa số lần tôi nghe người ta nói: anh này là người của ĐĐ, anh kia là người của ĐTBC, người của Quê hương. Sự thật là có những người nhất định đã ủng hộ vật chất hay tinh thần, thậm chí cũng quan tâm với những tờ báo nhất định, nhưng theo tôi chúng ta chỉ có một con người duy nhất - con người của đất nước bà mẹ Âu cơ trộm trứng. Dân tộc ta đã chịu qua nhiều mất mát và đau khổ do sự phân chia 2 miền Nam Bắc nên hơn ai hết mỗi người phải có trách nhiệm giữ gìn, bảo vệ sự thống nhất của cộng đồng và ủng hộ tất cả những ai thông qua việc làm của mình ho thể hiện tinh yêu và trách nhiệm với Tổ quốc.

Đất nước ta đang đứng trước một thử thách và cơ hội cực kỳ to lớn là có thể cắt, canh dân dần hòa nhập vào sự phát triển chung của thời đại hoặc là lại vấp phải hết sai lầm này đến sai lầm khác như trong 15 năm qua. Do vậy những vấn đề hóc búa nhất cần phải được thảo luận với tinh thần tôn trọng lẫn nhau. Thậm chí ngay trong những ý kiến cực đoan nhất nếu có cái gì đó hợp lý, có giá trị vì lẽ đó là những người báo vệ ý kiến một cách trung thực, họ lo lắng cho sự nghiệp chung.

Cuộc sống ngày càng thay đổi và yêu cầu bạn đọc cũng cao hơn đòi hỏi mỗi tờ báo phải tiến lên đáp ứng tốt hơn nữa sinh hoạt tinh thần của cộng đồng. Tôi nghĩ rằng nếu tất cả những người viết đều phân anh thực tế một cách trung thực, khách quan, không uồn công ngời bút của mình, không viết tùy hứng; còn những nhà chức trách ca tham quyền cố thế độ tôn trọng, biết phân tích quan điểm của những người đối lập (tạm gọi như thế), bởi hơn ai hết họ là những người có thể nêu vấn đề sâu sắc, có thể kiến trí tìm ra chỗ yếu nhất trong chính sách, chủ trương của Đảng và Nhà nước thì dù có khác nhau thậm chí đối lập vẫn có thể tìm được những điểm tương đồng chứ không nhất thiết phải loại trừ bằng bạo lực hay cường bức tư tưởng. Đây chính là nội dung của sự đối thoại dân chủ, là tiên đề của sự sáng tạo vì lịch sử chứng minh rằng đàn áp và cường bức tư tưởng không phải là con đường dẫn đến tìm ra chân lý. □

21/9/1990
DVT - Lovosice

VỀ VẤN ĐỀ QDVN Ở CPC

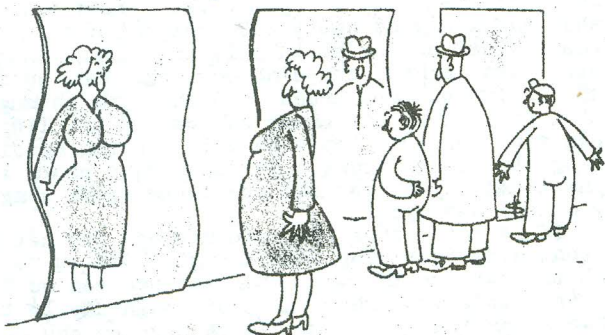
(Nhân đọc bài của ban đọc ở Lovosice số 7 ĐĐ)

Điêm lại những thông tin cho chúng ta thấy rằng mình là vì cứu tinh vĩ đại của nhân dân CPC thì thấy các nguồn tin đều do Đài Tiếng nói Việt nam, đài Truyền hình VN, báo Nhân dân. Khác với bạn đọc - tác giả của bài báo nọ, tôi gặp phải sự phân đối của bạn học Tiếp ngay từ khi quân đội ta tiến vào CPC. Ông giáo Tiếp của tôi hay nghe đài từ khắp thế giới thường lắc đầu, rầu rí "họ không ưa Việt nam đâu".

Tại đại hội liên hoan Thanh niên Sinh viên thế giới lần thứ 11 tại Havana 1978 giữa các đoàn đại biểu thường có các cuộc gặp gỡ, trao đổi ý kiến. Đoàn đại biểu của ta được các đoàn Thanh niên các nước XHCN đón tiếp nồng nhiệt. (Đang tiếc là đến nay chúng ta đã đánh mất sự nồng nhiệt đó như ai cùng thầy.) Chỉ có một vài hiện tượng đáng chú ý mà chắc chắn không được đưa tin trên các phương tiện thông tin đại chúng của chúng ta. Đó là cuộc viếng thăm của đoàn đại biểu ta tại trụ sở đoàn Rumani và Nam tư. Khi đoàn ta đến thăm đoàn Rumani, họ đã trốn hết xuống tầng ngầm, không muốn tiếp, chỉ cử một đại biểu ra đưa mấy món quà lặt vặt như tranh ảnh, v.v. Còn với đoàn Nam tư, họ tỏ thái độ rất lạnh nhạt, chỉ cử mấy đội thanh niên lên nhảy dân tộc vài điệu ư ơ ai, nét mặt đầy miệt cưỡng. Không một ai trợ chuyện gì với đại biểu ta cả. Ai cũng biết đây là thái độ họ phân đối sự có mặt của quân đội ta ở CPC.

Tất nhiên về việc này tốt nhất là hỏi chính nhân dân CPC. Có anh bộ đội ta ở CPC vẽ báo chúng tôi "dân ở đây họ chỉ mong bộ đội mình rút về thôi". Tôi hỏi ngạc nhiên song nghĩ lại cũng thấy dễ hiểu. Nếu một người đi giúp hàng xóm đánh cướp thì đó là điều tốt nhưng nếu sau đó anh ta không chịu về cứ ở lý ở nhà người ta (vội lý do là sợ cướp quay lại) thì người ta cũng ngán. Bạn đọc nọ vì việc quân đội VN ở CPC với việc Liên xô đóng quân ở các nước Đông Âu thì cũng không may cho chúng ta hơn. Có thể thấy rất rõ, tất cả nhân dân các nước đông Âu đều rất ngán quân đội LX trên đất nước họ, vì thế mà đáng thương cho nhân dân LX phải chịu ghét lây. Hy vọng rằng bạn đọc nọ quá hiểu điều đó nếu bạn đã "gần 8 năm sống và làm việc trên đất nước bạn" lại còn "đi khá nhiều nơi và tiếp xúc với hầu hết các tầng lớp nhân dân". Một người châu Âu đã nói: "Rất may là Stalin đã đứng lại bên bờ sông Elbe, nếu không thì thế giới ngày nay chắc mới chỉ biết đến cái vô tuyến trắng đen và cái quạt tái voi". Rất mong bạn giải thích sự có mặt của quân đội ta ở Lào. Chúng ta cứu anh ở đó? Cơn thái độ của nhân dân Lào thì nếu bạn chưa biết có thể hỏi sứ quán ta ở Praha và Varsawa, hoặc gặp trực tiếp các bạn Lào ở đây.

Tôi muốn bạn đôi chút về tinh thần quốc tế vô sản của các nhà lãnh đạo VN. Theo tôi nghĩ

Jiri Šrámek

không ai trách một người dấy vết thương sau bao cuộc chiến tranh nếu anh ta không xông vào đánh cướp, cưỡi hàng xóm, trong khi bao nhiêu người khỏe mạnh sung sức dấy ra. Anh ta tự vệ được là may lắm rồi. Chúng ta đừng nghĩ rằng ngoài chúng ta ra không ai làm được gì. Đã có Liên hợp quốc, lo. Như Irak, cây lớn đánh Cò oét còn đang bị cả thế giới bao vây cô lập (trừ Cu ba là nước đã từng đem quân đội đi bảo vệ các nước khác). Trái lại, đã có nhiều bài học về những người "nhiệt tình có thừa, khả năng có hạn", gây bao nhiêu tai họa. Nghe tin những liệt sĩ của ta ở CFC phân động sinh ra vào những năm 60, tôi chưa xét bảo một người bạn "những năm 60 hòa bình phân khởi sau cuộc kháng chiến trường kỳ đau khổ, ai nghĩ rằng, sinh đứa con vào lúc ấy mà nó lớn lên lại còn phải chết trận. Không biết đến đời con mình còn phải chịu cảnh ấy không?". Bạn tôi mỉa mai: "Cứ yên chí, còn phải giải phóng Thái lan nữa!". Sao các nhà lãnh đạo VN không thưởng chính dân mình đã chịu nhiều đau khổ triền miên mà còn bắt họ đi chết ở CFC. Nhà văn nữ Tiệp khác Božena Němcová đã nói: "Nếu anh không yêu dân tộc mình thì anh không bao giờ yêu được dân tộc khác". Để cả dân tộc đối rạch, tha phương cầu thực, thiết tưởng các vị nên nghĩ: óc hãy lo mang mình ốc, trước khi lò đeo cọc. Rất đơn giản, nếu bao các nhà lãnh đạo, mỗi người đưa một con trai của mình đi giải phóng CFC thì chắc rằng ngọn cờ quốc tế vô sản sẽ sụp xuống nhiều. Chắc lúc đó không ai biểu dương bà mẹ có 6 con liệt sĩ mà không nhìn bàn tay mình xem còn trong sạch hay không. Chúng nào mà chỉ có con em của dân đến ra trận thì quân đội ta rõ ràng "ke thù nào cũng đánh thắng", đánh đến người lính cuối cùng. Còn tất cả con các nhà "cách mạng nổi" thì còn bận tìm đường cứu nước theo kiểu "theo chân Bác". (Bác Hồ ngày trước ra đi tìm đường cứu nước đã đi Tây đầu tiên). □

Một bạn đọc.

KINH TẾ TRUNG QUỐC ĐANG Ở TRONG NGỔ CỤT

Có thể nói nền kinh tế TQ đang ở mức thấp nhất trong vòng 10 năm trở lại đây. Cái mốc để đánh dấu sự suy thoái về kinh tế này là ngày 4.6.1990, khi quân đội nhân dân TQ đàn áp đẫm máu cuộc biểu tình vì tự do dân chủ của sinh viên tại quảng trường Thiên an môn. Sau đó tất cả các phương tiện thông tin đại chúng ra sức tuyên truyền một cách không dấu diếm là những cái cách kinh tế và những cái cách khác vẫn tiếp tục. Những ai tin tưởng một cách dễ dàng vào điều đó chắc chắn bây giờ phải thất vọng.

Tất cả những tin tức về chính trị TQ rất ít khi lộ ra tới bên ngoài, điều đó chứng tỏ rằng TQ lại tự giam mình một cách kỹ lưỡng hơn như một số người nói đó là truyền thống của TQ. Theo báo của Hồng Kông thì vào nửa cuối năm ngoái đã xảy ra ở TQ 600 vụ lộn xộn của công nhân, kể cả bãi công, lãn công và biểu tình. Theo báo INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE thì sự đui việc đã sinh ra một tầng lớp thất nghiệp nóng nảy và ngổ ngàng. Sự căng thẳng về kinh tế, hơn nữa trong chế độ hà khắc được thiết

(Xem tiếp trang 24)

CỤC TÁC

Con gà cục ta cục tác
Lên Sứ được thăm các bác
Sứ quán đẹp hơn chuồng gà
Cơ quan đại diện cơ khác

Vào Sứ chạy quanh một vòng
Chờ nào cũng thấy các bác
Ban bộ ngôn ngữ giấy tờ
Làm việc hành chính cơ khác

Con đầu cũng ba mươi đồng
Con cháu thêm chớ nhọc công
Tiền đầu để tìm như rác
Bỏ vào cống quĩ cơ khác

"Phủ" đuổi tả tới chạy rong
Những mong nường nhớ các bác
Hết công, hết sức... vì mình
Còn lũ chúng dân... mặc xác

Cư lai đã khổ lắm rồi
"Phủ" to bằng mấy các bác
Không rõ đầu dưới - dưới về
Lấy gì mà ăn há bác

Trách gì con cháu nó ác
"Phủ" đánh chằng thương các bác
Coi lại thử xem phần mình
Cục, cục, cục ta, cục tác

Cục tác mà thêm đau lòng
Thích thú gì trách các bác
Vợ yêu, con đau đang chờ
Cứng như bao nhiêu người khác

Thôi thì mong sao các bác
Vớ con, vớ cháu đừng ác
Liêm khiết, tròn trách nhiệm mình
Tiếc gì chằng thương các bác

Vào Sứ tướng sa bếp nhà
Xảo nầu bực mũi bay xa
Sợ thì chằng dám tácc tácc
Cục, cục... rồi đi chỗ khác

TRẦN CÙN

bóng ma qui tội tập thể

○ N. N. - C ù L ầ n

Chuyến tàu đêm khởi hành từ Holešovice đi Nové Zámky chật ních người. Phải khó khăn lắm chúng tôi mới lên được vào chỗ của mình. Ít phút sau một nhóm thanh niên bước vào cupé. Họ nói với nhau bằng một thứ tiếng Slovan, mà tôi không nhận ra là tiếng Bun hay Nga. Một thanh niên bỗng nhìn chằm chằm vào chúng tôi rồi quát lớn bằng một thứ tiếng Đức lơ lớ: "Về ngôi của bọn mày đâu?". Tôi giải thích với anh ta rằng chúng tôi có vé ngồi và hãy để chúng tôi yên. Anh ta lại quát liên tục cùng cái câu ấy và bảo rằng cứ chia vé ngồi ra thì mọi chuyện sẽ O.K. Những người hành khách trong cùng cupé nhìn chúng tôi lo ngại. Tôi cảm thấy bị xúc phạm và bảo anh ta rằng không việc gì phải chia cho anh ta xem cả khi anh ta không là người soát vé. Giảng co như vậy có đến năm phút, cuối cùng chẳng chấp nữa, Cù Lăn chia vé ngồi của chúng tôi ra và bảo anh ta lặn sau đứng làm thế nữa. Anh ta xin lỗi và cười gián hờa. Trong bọn họ chẳng ai có lấy một vé ngồi. Tôi chẳng thấy buồn ngủ nữa. Cù Lăn ra đứng ngoài hành lang nhìn qua cửa sổ vào màn đêm, gương mặt trẻ thơ ấy bỗng trở nên đậm chiều, khác khổ...

Sáng sớm hôm sau chúng tôi đến Partizánske. Thành phố nhỏ xinh xắn. Tôi để ý đến một chiếc giầy khế to được tạo nên từ những cục hoa đá giữa công viên, những gương mặt thư thái, tươi cười của người dân địa phương, một thiếu nữ đẩy xe nôl ngang qua phố, với lĩnh kính thực ăn cho hai ngày nghỉ cuối tuần... Tất cả nói lên sự thanh bình yên ả. Chúng tôi rẽ vào Expresso ở cạnh đây. Ly cà phê làm cả hai tỉnh táo hơn...

Một chị công nhân đưa chúng tôi về chỗ các anh. Cứ xa số 6. Mọi người đang bận rộn với hôm xiêng, va li. Hôm ấy các anh làm hải quan để chuẩn bị cho chuyến đi ngày 26. Mọi người quây quần lại, thây nhau kể về những gì đã và đang xảy ra. Tôi cảm thấy ở các anh sự công phẫn, vô vọng, bất lực. Và hơn tất cả là lòng tin bị đổ vỡ. Chúng tôi được xem băng ghi hình về cảnh đổ nát của cứ xá sau cuộc tấn công đêm 25 rạng 26/9. Khắp nơi đầy gạch đá, cửa sổ vỡ tan hoang, máu và người bị thương... Tôi tìm gặp N., người được nhắc đi nhắc lại nhiều lần trong câu chuyện, người phiên dịch duy nhất dành được sự kính trọng, quý mến của anh em. Thì ra là anh. Một bạn học cũ. Phải lâu lắm rồi chúng tôi không gặp nhau. Anh vẫn vậy, hiền lành, đôn hậu, một chút rụt rè, con người đó có lẽ cả đời chưa bao giờ gây gổ, lớn tiếng với ai, con người đó đã cầm lấy vũ khí

trong cái đêm kinh hoàng ấy khi các anh bị dồn lên tầng trên, cho dù tôi biết chắc chắn rằng anh sẽ chẳng tấn công ai. Chúng tôi chẳng có thời giờ để nói chuyện với nhau, anh còn bận làm hải quan cho mọi người, còn tội cùng còn bao nhiêu việc, nhưng ngay bây giờ cứ mỗi lần nghĩ về Partizánske tôi lại nghĩ ngay đến anh trước tiên.

Ông cụ Janikovič tiếp chúng tôi tại ủy ban nhân dân thành phố. Một cụ già niệm nư, ăn cần, đã 33 năm làm việc ở đây. Khi chúng tôi hỏi về vấn đề qui tội tập thể, ông đã trả lời không đắn đo: "Họ bị qui tội tập thể vì hôm thứ hai không ai chịu đi làm". Tôi bỗng thấy lạnh lạnh ở sống lưng. Để cho chắc chắn chúng tôi đã hỏi lại một lần nữa cái câu hỏi ấy ở nhà máy. Nhưng ông Vidovič Anton khẳng định, với chúng tôi rằng ngày đình công đó chẳng anh hưởng bao nhiêu đến toàn bộ vụ việc này. Tôi chợt hiểu trên đất nước này, một năm sau ngay cách mạng, bóng ma của việc qui tội tập thể vẫn ám ảnh lên suy nghĩ của con người. Những điều sau này chúng tôi được biết về những việc làm của sự quan, các phiên dịch, đội trưởng, vùng trưởng, sự quan tâm của họ đến số phận của đồng bào mình, tôi biết thêm rằng còn có cả những con ma sống, bang xương băng thịt. Bây giờ thì tôi hiểu rằng những con người nhỏ bé vô vọng, làm thuê làm mướn ấy, đã phải tự bảo vệ lấy quyền lợi, sinh mạng của mình trong mọi trường hợp. Họ đã chọn cách bảo vệ thô sơ nhất, mà thực ra chẳng còn cách chọn nào khác trong hoàn cảnh của họ: hoặc là im lặng hoặc là ném lại những hòn đá, tảng gạch bị người ném.

Đêm đó mọi người ngồi lại. Họ nói như trên trời về những gì đã qua. Nhưng con người bất lực chẳng còn chỗ kêu gào đang nhún nhủ lại chúng tôi, một nhóm sinh viên không chút quyền hành, bất lực như họ. Mãi đến hai giờ đêm chúng tôi mới đi ngủ. Tôi nghĩ lại phòng Chí. Người công nhân 30 tuổi quê ở Sài Gòn, báo với tôi rằng anh vẫn còn một mối lo là khi về nhà các anh sẽ được đón tiếp như thế nào: như những nạn nhân? hay như những kẻ tội phạm, như người ta vẫn nói về các anh? Tôi im lặng. Biết nói gì với anh nữa. Giữa những người đang sống còn có quá nhiều những bóng ma.

Sáng hôm sau, chúng tôi dậy sớm cho kịp chuyến bus lúc 7 giờ 30 về lại Praha. Một buổi sáng tuyệt diệu, đầy nắng. Ngang qua công viên, nơi có chiếc giầy bằng hoa đá, tôi đứng lại hỏi một người thanh niên địa phương:

- Anh nghĩ gì về người Việt nam?

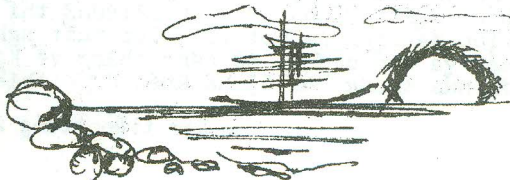
không phải suy nghĩ anh trả lời:

- Họ rất hung dữ.
- Thế còn bọn "phủi"?
- Ô, tôi thích họ cũng như các anh thích Disko.

Tôi định báo với anh ta rằng cũng chẳng bao nhiêu người Việt nam ở đây thích Disko, nhưng nghĩ sao lại thôi. Chuyến xe vắng, có đủ chỗ ngồi cho tất cả mọi người. Cù Lăn đang miên man nghĩ về một điều gì đó, còn tôi chợt nghĩ đến N., chúng tôi vẫn chưa có thời gian để nói chuyện với nhau.

Partizánske, một ngày cuối tháng chín.

N. N. - C ù L ầ n

Ngày về

○ C u L a n

Đã có nhiều cuộc tiễn đưa diễn ra trên sân bay. Tôi vẫn nhớ ngày tôi đi, mẹ tôi đứng ở ngoài nước mắt lưng tròng. Tôi ngoảnh lại, thấy đôi mắt mẹ sao thân thờ, nhưng cũng xen lẫn niềm tự hào, vui sướng. Phái xa con, nhưng dù sao cũng được cái tiếng là đi Tây...

Lần này, tôi được chứng kiến một cuộc chia tay khác hẳn, khi những người con "đi Tây" ra về, hay nói đúng hơn là bị đuổi về. Họ ra về như những con người bị lãng quên. Sĩ quán, "cha mẹ" của họ đã không ra tiễn họ, mặc dù lũ chúng con đã gọi đến khản cổ gần hai tiếng đồng hồ. Họ ra về với một hành trang nhỏ bé, dành dụm hai năm ngẩn ngối, bị ông này xen đầu, bà kia xen đuôi. Họ ra về với tâm trạng của những người bị oan ức mà không ai minh giải. Họ ra về mà bạn bè, người yêu không thể tiễn đưa vì đường từ Partizánske lên đến sân bay, quá xa mà nhà máy không cho xe đưa và cuối cùng họ ra về với một tương lai mù mịt: trước mắt họ đâu tiện sẽ là những dải mây đen trầm hình muôn vẻ mà chiếc máy bay vẫn vô tội húc đầu vào và sau nữa là những khuôn mặt không bao giờ có thể có thiện cảm của những nhân viên hải quan VN. Nhưng người đó có thể lục soát hành lý, có thể khám xét quần áo, đồ đạc của họ, nhưng may thay họ không thể khám xét những suy nghĩ trong đầu của những con người vô tội đáng thương ấy.

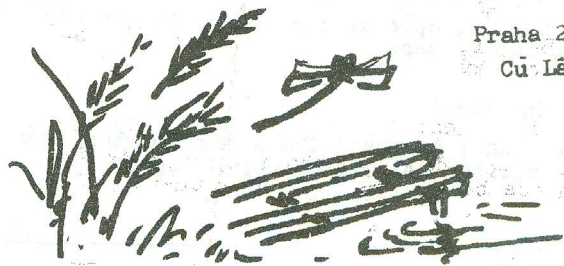
Buổi chiều hôm đó trời xám xịt như sắp có cơn giông. Trên sân bay cũng vậy. Những người anh em xa gần như những đám mây tụ tập lại trước cửa vào. Họ đã không còn là những giọt nước nhỏ bé vô vật ở khắp mọi nơi trên mặt đất mà ai cũng có thể chà đạp, ai cũng có thể si và nũa. Họ đã kết tụ lại và gió đang chuẩn bị cho những tia sét bất thần sẵn sàng giáng vào đầu những kẻ đối trả bất cứ lúc nào. Trong đám mây đó thỉnh thoảng lại vang lên tiếng hô "phản đối!", "nhân quyền!", "không vào sân bay!". Tất cả như dội lên, cuộn vào rồi giũ chặt lấy nhau. Đã đến lúc những con người bị bỏ rơi phải tự nắm chặt lấy tay nhau để bảo vệ quyền làm người của mình. Hơn ai hết, những ngư ời lao động ở Partizánske hiểu rõ rằng những người bạn của họ đang tranh đấu cho quyền lợi của họ và rộng hơn là cho cả công đồng. Tôi hiểu tâm trạng của họ lúc đó. Họ đã bị hành hung, đã bị xua đuổi. Gió đây họ đang lên đường ra sân bay với va li hàng hoá, tuy chẳng có gì nhiều, nhưng cũng đã được gói ghém gọn gàng. Đối với họ, một tuần, thậm chí một tháng ở lại thêm trên đất Tiệp này không có nghĩa lý gì mà có thể còn mang lại cho họ nhiều phiền phức. Nếu họ phải ở lại thì họ sẽ ở đâu? Họ không thể trở về Partizánske vì bọn con đồ đã phá phách, cũng với sự tống tiền nhưng khuôn mặt da vàng ra khỏi thành phố của họ, nay lại đột nhiên thấy chúng lục tục kéo nhau quay trở lại, chúng sẽ làm gì với họ? Nếu họ ở lại thì sắp tới ai sẽ là người trả tiền vé máy bay cho họ về vì hai ba

triệu korun là một số tiền không phải là nhỏ bé gì. Tôi biết họ hiểu. Nhưng họ vẫn đứng lại, nhất định không chịu vào sân bay. Họ đối những người tử trước tôi nay vẫn đóng đầu thu tiền của họ ra nói với họ một vài lời phải chăng, một câu chia tay để họ lên đường thanh thản, thế mà chẳng có ai vác mặt ra. Lúc đó, tôi vừa thấy thương họ, vừa thấy nhục cho Quốc thể. Tôi không hiểu hai từ đó còn có ý nghĩa gì với những nhân viên sĩ quán hay không hay là những từ "đôi đôn", "đánh quã", "xách cạp" đã dày áp ở trong đầu họ rồi. Tôi thấy đau xót cho cả một đất nước, đã phải trả lương cho những người đại diện để họ hoàn tất công việc của mình. Nhưng tôi có cảm giác rằng họ chỉ đi đại diện (thậm chí hết sức đầy đủ) trong các buổi liên hoan giông như hồi chúng tôi tụ tập trước cửa quán quê hương để trao bản kiến nghị về việc sĩ quán không quan tâm giải quyết vụ xung đột ở Partizánske (nhân đây chúng tôi xin cảm ơn sĩ quán khi trước lúc chúng tôi biết tướng tàn sự việc Partizánske sĩ quán đã gửi thông tri đến các đơn vị nói rõ rằng sĩ quán đã giải quyết ổn thỏa vụ này và khiến tránh những thanh niên Praha, Plzeň nóng vội đã đưa bản kiến nghị, làm ảnh hưởng đến cuộc vui của sĩ quán...). Thế đấy. Tôi cũng hiểu trong sĩ quán không phải là không có những người nhiệt tình, tận tụy, nhưng những nhân vật có thẩm quyền lại không hiểu một điều rằng họ chẳng hề nuôi nấng một ai cả và vẫn lớn tiếng quát mạt những người công nhân vô tội hàng ngày vẫn làm ra sản phẩm để nuôi sống họ.

Trời càng xê chiều, nhưng cơn gió lạnh thổi thốc số những người bạn gái làm họ càng phải đứng nép vào bên người yêu, người thân của mình. Tất cả vẫn đứng đây, như những bức tượng sống. Họ không nói gì, nhưng những khuôn mặt khắc khổ xen lẫn cảm hờn của họ cũng đủ nói lên nỗi oan ức mà người phải chịu trách nhiệm đầu tiên là ông lý, trưởng ban lao động của sĩ quán. Tôi trầm nghĩ, sau vụ này không biết ông được chuyển công tác đi đâu, khéo lại sang làm trưởng ban lao động bên Đức hay bên Bun gì đó. Những người đại diện đã bỏ mặc anh em. Chiếc loa lúc đó chúng tôi truyền tay nhau chỉ có mấy Oát, giá sĩ nó là chiếc loa mấy ngàn Oát thì cũng không thể gọi tôi được lương tâm của những nhân viên sĩ quán ngồi cách đây chỉ có mấy chục mét. Nhưng anh em phải về nước, đến giờ bay mà vẫn không biết số phần sẽ đưa mình đến đâu, máy bay sẽ đổ ở Hà Nội hay là ở TP HCM, họ lo sợ trên khoang máy bay có mìn do bọn "phủi" rải vào... Một tiếng đồng hồ trước khi bay, chúng tôi thấy tình hình không thể khả hơn được, mặt khác việc chuyến bay bị hoãn sẽ không có lợi cho cả chúng tôi lẫn anh em ở Partizánske và sau đó sẽ không tận dụng được sự giúp đỡ từ phía Tiệp, do đó chúng tôi cảm thông với các anh em ở Partizánske, nói rõ mục đích của cuộc biểu tình và phướng hướng của chúng tôi trong thời gian tới. Họ hiểu và lần lượt ký vào bản "Những người không muốn về" để tỏ rõ rằng họ bị buộc phải về. Trước lúc chia tay, anh em còn lại đã hô "Ahoj" rõ to và đồng loạt. Có thể những người Tiệp đi qua sẽ rất buồn cười, nhưng mặc họ. Chúng ta là những người Việt nam, chúng ta có cách biểu hiện tình cảm của mình. Lúc đó, bỗng dưng tôi cảm thấy tự hào rằng mình là người Việt nam, được tranh đấu cho quyền làm người của anh em, bạn bè tôi.

Praha 28.9

C u L a n

Văn tế tử sĩ đi Tiệp

○ Cu Lan

Hỡi ôi "Quốc sĩ" cạn rồi,
"Phủi" chẵn dầy đường, dân đi Tiệp kiểu
này lo mất bữa!

Sứ "xù" an phân, nhân viên "phủi" đuối
chạy băng băng,

Lắm lĩn trần hàng, lo rách cặp mỗi ngày
ba bốn bản.

Thường các chú sớm chiều lặn dạn
Phòng trên bệ dưới, tối ngày đóng dấu rã
rời tay,

Báo Quê Hương, lắm sắc nhiều màu, đọc thì
đọc, chớ xin đừng cố ngủi.

Lắm tiền đủ cách, tiếng Bác Hồ trị giá
chín mười Cu, (1)

"Số đỏ" cho thuê kiếm lời, số đen dúi gập
dân Zô-lin, Pa-rô-ti-zan-xô-ké.

Hỡi ôi!

Anh em đau lòng, làm kiên nghị, các chú
nhân, hứa rồi vẫn cứ đứng đứng đứng,

Dân Việt đỏ máu dầy đường, mãi đi đẹp ba
tờ Thời, Diên, Chí.

Nhà Văn hóa, thành nhà Vô văn hóa, suốt
ngày sách vở sức mũi nem,

Phòng quản lý, đại diện ngoại giao, ăn
ở mất về sinh như ở chuột.

Thường cho anh em

Nước nhà mắc nợ, không tiền, thôi đành
bán rế Cu-li,

Chặn cuối chặn đầu, ăn bớt ăn xén, tội
nghiệp ba đồng lương không đủ sống.

Nghèo, buồn, chán nản, đâm ra cở bạc giết
thời gian,

Lúc được chẳng sao, thua phải cậy hòm,
lục vạy vợ bán lấy tiền trả nợ.

Đảng, Đoàn đều phí, đồn dăm bảy bản hết
tiền tiêu,

Sinh hoạt nhạt phèo phèo, may có gián bò,
chứ không có cả đoàn thì nhau gặt.

Ra đường cúi mặt, đầu dăm ngẩng đầu nhìn
Tư bản thất lương,

Về nhà tìm giấy đi Cầu, vô tình đọc thấy
dăm bảy tài về "đổi mới".

May mà

Con Hồng, cháu Lạc, chưa phải một ngày
mà mai một hết lương trí.

Bạn đi, quốc sĩ còn nhiều, lo gột rửa
sao cho kỹ sạch.

Chú thích:

(1): Nghe đầu băng thu tiếng Bác được Nhà
văn hóa bán với giá khoảng 90Cu-ron

(Xem từ trang 21)

lập lại quốc sự lãnh đạo của Đảng, tất nhiên
phải dẫn đến căng thẳng về chính trị. Đường
lối chính trị qua hã khắc của Bác kính đã gây
ra sự giảm sút kinh tế nghiêm trọng nhất trong
vòng 10 năm trở lại đây. Cuối năm ngoái, 2/3
các nhà máy trong thành phố không hoạt động
hoặc hoạt động không hết công suất, hơn một
triệu nhà máy ở ngoại thành phố phải đóng cửa,
nạn thất nghiệp đạt mức cao nhất trong vòng 10
năm, tổng số người thất nghiệp đạt tới con số
không thể tưởng tượng được là 60 đến 80 triệu.
Theo một nguồn tin đáng tin cậy, sự thiếu hụt
ngân sách tăng từ 1,9 tỷ dolar, theo dự đoán,
của bộ tài chính vào tháng 3, lên 9 tỷ, kể cả
vay trong nước và nước ngoài. Đây là giá TQ
phải trả vì chương trình tiết kiệm chống lạm
phát của mình được khởi xướng vào năm 88.
Thành công duy nhất của TQ là giảm được mức lạm
phát từ 25,5% xuống còn 3,5%.

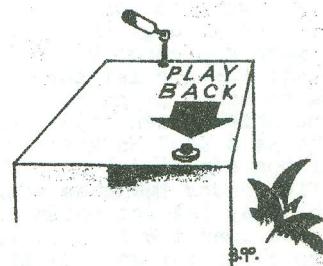
Để cho bức tranh vẽ kinh tế TQ sinh động hơn
tôi đưa thêm một vài số liệu trong một số lĩnh
vực: trước 4.6.1989 TQ còn là khu vực du lịch -
tấp nập, nhưng sau đó TQ đã để mất đi một nguồn
thu nhập to lớn, hơn 1 tỷ dolar. Ngân hàng thế
giới và các cơ quan tin dụng khác hoàn không
cho vay vài tỷ dolar với lãi suất thấp. Đầu tư
nước ngoài chỉ tăng được 8% trong khi bình
quán các năm trước tăng 30%.

Không thể nói rằng chính phủ TQ không nhìn
thấy những biểu hiện tiêu cực trong nền kinh
tế. Đầu năm nay chính phủ đã bỏ ra hơn 8,5 tỷ
dolar để phục hưng kinh tế như nâng cao sản
xuất công nghiệp. Nhưng hàng sản xuất ra luôn
không có thị trường cho nên người sản xuất
không thu lãi được lắm nhiều khi chỉ sản xuất
hàng ra để cất vào trong kho. Đây là một vòng
luẩn quan được tạo bởi nền kinh tế điều khiển
tự trung ương mà mọi người VN ta đều biết. Các
nhà kinh tế nói: nền kinh tế TQ giai đoạn này
đang ở trong ngõ cụt giữa sự tiếp tục đổi mới.
đổi kinh tế thì trường được khởi xướng vào đầu
những năm 80 về sự quay ngược trở lại nền kinh
tế trung ương được bắt đầu lại từ năm 1988.

Còn về chính trị? Theo tạp chí FAR EASTERN
ECONOMIC REVIEW của Hồng Kông, thế lực chính
trị mạnh nhất TQ bây giờ đang ở trong tay năm
ông già đã qua một đời, mà lãnh tụ này luôn
đổi hỏi ở lãnh tụ kia, từ trường hợp này đến
trường hợp kia, ở những mục do khác nhau sự
cần thiết phải có những biện pháp cải cách
kinh tế mạnh bạo hơn. Than ôi, không có gì cơ
thể chúng ta rằng cảm giác cần thiết có những
cải cách kinh tế, chính trị mạnh dân và triệt
đẽ đang đây với những ông già hơn 80 tuổi này.

Kinh tế TQ trước ngày 4.6.89 sẽ ở hình thái
thì chúng tôi có thể tự cho phép mình phỏng
đoán những bây giờ khó ai mà có thể đoán được.
Với chế độ chuyên chính vô sản, các đồng chí
lãnh đạo sẽ làm tất cả những gì nếu các đồng
chí thấy cần thiết, cũng rất dễ hiểu tại sao
đầu tư nước ngoài lại giảm sút một cách nghiêm
trọng sau 4.6.89: Không ai có thể đảm bảo rằng
TQ sẽ không quốc hữu hóa các công ty tư bản. □

Xuân Hồng (theo HN)

JOSEF BROŽEK

ma lực trong KIM TỰ THÁP

Chúng tôi ngồi dưới chân kim tự tháp Cheops cách không xa Kahira. Kim tự tháp là kỳ quan duy nhất trong bảy kỳ quan thế giới mà ngày nay chúng ta có thể tận mắt thấy được. Các kiến trúc sư cũng như các kỹ sư không làm sao giải thích được tại sao cách đây 4500 năm con người có thể xây dựng nổi công trình vĩ đại như vậy.

Chính xác kim tự tháp Cheops có chiều cao 146,6m và chiều dài mỗi cạnh là 230m, chiều dài các cạnh khác nhau chỉ có vài cm. Để xây dựng nó người ta phải gia công 25 triệu tấn đá vôi, tương ứng với 2,5 triệu mét khối tương. Ngay nay người ta phát hiện ra ba phân đất mộ. Phân thứ nhất được đục ngay trên nền đá, phân thứ hai cao khoảng 20m, phân thứ ba cao 42m. Nếu faraon chết trong quá trình xây dựng kim tự tháp thì sẽ được chôn vào những phân đất mộ đã xây xong. Những trong các phân đất mộ faraon thứ 4 Cheops (2640 - 2615 trước công nguyên) người ta chỉ tìm thấy quan tài bằng đá hoa cương không có một dòng chữ nào cả. Cũng không có một dấu vết nào về xác ướp của vua cũng như các vật cúng.

Thật đáng ngạc nhiên là sau khi xây dựng công trình khổng lồ này chỉ còn sót lại có một vật nhỏ nhất đó là chiếc tượng bằng ngà voi ở Abydos, cách xa Giza.

Rất có thể chúng ta biết được câu trả lời xung quanh công trình xây dựng nghệ thuật và thần bí này nếu như họa hoạn năm 47 trước công nguyên không thiếu chảy hơn nửa triệu cuốn sách viết về tất cả các kiến thức của Hylap cổ đại trong thư viện nổi tiếng Alexandrji. Ngày nay ta có thể bằng cách này hay cách khác giải thích các quá trình vật lý xảy ra trong kim tự tháp Cheops, nhưng chúng ta không thể biết được đây là thành tựu to lớn của người Aicập cổ đại hay đây chỉ là kết quả của ngẫu nhiên.

Người gác kim tự tháp kể rằng: "Nhiều khi những con mèo hoang theo đoàn người du lịch vào kim tự tháp. Nếu chúng tôi không kịp phát hiện ra chúng thì chúng sẽ chết sau khi đã kiệt sức. Nhưng đặc biệt, hàng bao nhiêu năm trôi qua chúng tôi tìm thấy xác các con vật này ở phân mộ vua không hề thối rữa mà như được ướp lại.". Chúng tôi đã kiểm tra lời kể mà tin được này bằng hàng loạt thí nghiệm trong phòng thí nghiệm.

Chúng tôi thực hiện thí nghiệm trên hai mô hình kim tự tháp được sản xuất từ thủy tinh tổng hợp, theo đúng tỷ lệ như kim tự tháp Cheops. Chúng tôi gọi mô hình thứ nhất là A, mô hình thứ hai là B. Chúng tôi dùng la bàn đặt mô hình A chính xác theo hướng bắc nam, mỗi cạnh bên hướng theo một hướng chính xác như kim tự tháp ở Giza. Mô hình B bị đặt lệch đi so với hướng bắc nam. Chúng tôi chia đôi miếng thịt bò, một nửa đặt trong mô hình A ở độ cao tương ứng với độ cao đất mộ vua trong kim tự tháp thật, nửa còn lại đặt dưới đất trong mô hình B. Sau 3 ngày miếng thịt trong mô hình B bắt đầu thối và cho đến khi kết thúc thí nghiệm thì thối hoàn toàn. Trong lần thí nghiệm thứ hai mô hình B vẫn hướng theo hướng cũ nhưng thịt để ở độ cao tương ứng với độ cao mộ vua. Lần này miếng thịt giữ được lâu hơn 10 ngày mới hỏng. Trong khi đó miếng thịt trong mô hình A hoàn toàn không hỏng.

Một hàng tư nhân ở Washington, Mankind Research Foundation, cũng làm hàng loạt các thí nghiệm về kim tự tháp Cheops với các hợp chất hữu cơ khác nhau. Các thí nghiệm cho thấy rằng: trứng sau 3 ngày khô hoàn toàn, mặt đồng cứng lại, thuốc lá thối và nhẹ hơn, gỗ mới xé đặt trong kim tự tháp khô nhanh gấp 7 lần so với bên ngoài, cây được tưới nước trong kim tự tháp lớn nhanh hơn. Đặc biệt gỗ để trong kim

tự tháp dùng làm nhạc cụ, sự công hưởng sẽ hơn rất nhiều so với gỗ cùng loại để ngoài. Nếu để lệch hướng kim tự tháp đi, chỉ sau 6 ngày mặt lại chảy ra nước.

Đối với người ngu trong lều bạt phản quang hình kim tự tháp trong thời gian ngắn tốt hơn ngu trong các lều bình thường.

Kể cả kim loại trong kim tự tháp cũng thay đổi mà không có sự tác động cơ học nào. Cách đây hơn 20 năm một người Tiệp tên là Karel Orbal đã tuyên bố một phát minh "mô hình kim tự tháp để làm sắc dao cạo râu". Mọi người cho đây là một sự khôi hài, nhưng thực tế phát minh này đã chứng tỏ rằng: sau 8 ngày để trong kim tự tháp bằng bia các tông dày 1,5mm chiếc dao cạo cùn sắc lại như cũ. Dao này dùng được 196 lần trong khi bình thường chỉ dùng được 8 lần. Hãng Mankind Research Foundation làm đi làm lại thí nghiệm này vài lần và đã khẳng định kết quả thí nghiệm của Karel Orbal. Để chứng thực kết quả thí nghiệm này, chúng tôi đề nghị trường đại học bách khoa Munich công tác nghiên cứu vì mất thường không thể phân biệt được sự thay đổi trên lưỡi dao. Sau một tuần hai mẫu vật được đưa lên kính hiển vi điện tử (Giáo sư Eichmeir đã tiến hành thí nghiệm này. Ông bẻ đôi lưỡi dao, một nửa đặt vào kim tự tháp ở độ cao mộ vua, một nửa ông để ngoài) kiểm tra thì thấy sự khác biệt rõ ràng giữa hai nửa dao. Trên nửa để ngoài các vết khía được xếp song song, trên nửa còn lại các vết khía dờ không còn được xếp song song nữa mà cắt nhau. Nửa lưỡi dao cạo trong kim tự tháp cùn đi so với nửa còn lại. Giáo sư Eichmeir giải thích rằng cơ thể trong lúc định hướng kim tự tháp bằng các dụng cụ kim loại từ trường trọng khoảng không gian thí nghiệm bị thay đổi, nói cách khác kim tự tháp không được định hướng chính xác. Mặc dù vậy kết quả thí nghiệm vẫn chỉ ra sự thay đổi đáng kể của kim loại.

Chúng ta giải thích các hiện tượng này như thế nào? Rõ ràng các vật đặt trong kim tự tháp chịu những ảnh hưởng rất mạnh. Các nhà khoa học ở Washington đi đến kết luận rằng:

- Mọi vật đều phát ra năng lượng.
- Năng lượng này được giữ trong khoảng không gian hình kim tự tháp Cheops hướng chính xác theo hướng bắc nam của trái đất.
- Toàn thể năng lượng không mất ra ngoài tương kim tự tháp, có nghĩa là nó luôn bị tương phản lại vào trong.
- Năng lượng phản lại tập trung ở độ cao của mộ vua.
- Điều kiện để xảy ra các giả thuyết trên là tương kim tự tháp phải được làm bằng những vật liệu không dẫn điện như gỗ, đá, bia...
- Năng lượng dội lại làm thay đổi cấu trúc kim loại.
- Ngược lại, với các hợp chất hữu cơ, năng lượng ngăn cản quá trình phân hủy, diệt vi khuẩn và nấm.

Đây là những giả thuyết giải thích những điều bí ẩn công trình xây dựng tuyệt vời này. Có thể trong thời gian tới đây chúng ta sẽ biết được nhiều hơn về kiến thức Aicập cổ đại vì các nhà bác học đang cố gắng xin phép Aicập được quyền tìm kiếm các tri thức Aicập cổ đại trong các ngôi mộ. Nghe nói nó nằm ở độ cao 80 đến 100m, ở đó có ghi các kiến thức về khoa học: toán học, thiên văn, vật lý. Có người cho rằng trong một vài lĩnh vực khoa học tự nhiên, kiến thức thời bấy giờ thậm chí còn hơn trình độ bây giờ. □

hội thảo

BBT Diễn Đàn, ĐTBC và Thời Mới thân mời tất cả các bạn đọc gần xa đến dự cuộc hội thảo với nội dung:

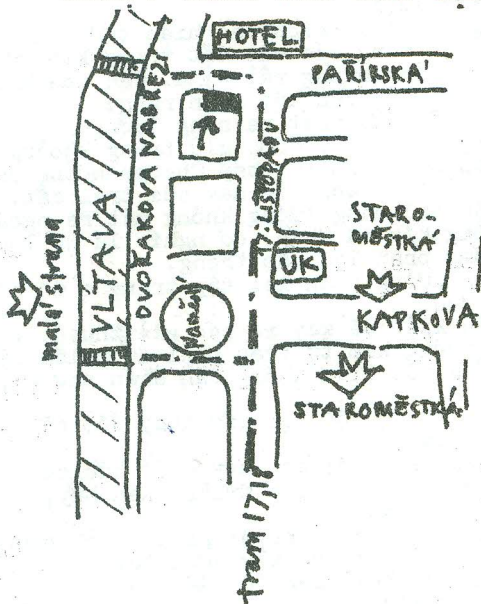
- Những vấn đề liên quan đến sự vụ Partizánske.
- Những vấn đề trong thời gian tối trong cộng đồng người Việt nam tại Tiệp khắc. Những biện pháp cụ thể để giải quyết các cuộc xung đột.
- Thành lập Trung tâm Liên kết người Việt nam tại Tiệp khắc như hội thảo vừa qua tại Plzeň đã nhất trí giao cho BBT 3 tờ báo chuẩn bị.
- Những ý kiến đóng góp cho sự tồn tại của các tờ báo trong thời gian tối.

Thời gian hội thảo: Từ 9g đến 17g chiều ngày 13.10.1990

Địa điểm: Giảng đường khoa luật trường đại học tổng hợp UK, Náměstí Curieových, Praha 1.

Mong các bạn sẽ thông báo cho các bạn khác. Các bạn ở xa không có đủ điều kiện tham dự xin gửi ý kiến tham gia để chúng tôi tổng kết và thông báo với hội thảo.

Ban tổ chức hội thảo mong chờ sự tham gia đầy đủ và nhiệt tình của các bạn.

Ban tổ chức hội thảo

Địa chỉ liên lạc của ban tổ chức

Địa chỉ của Diễn Đàn.

* Cách đi đến địa điểm: Đi metro tuyến A, lên bến Staroměstská, từ đó có người của BTC hướng dẫn đến tận nơi. Xin các bạn xem bản đồ kế bên.

* Các bạn ở xa có thể liên hệ với BTC chỗ ngủ cho đêm 12.10.

Tạp chí Diễn Đàn do tập thể sinh viên
và nghiên cứu sinh Praha thực hiện